

Dissertatio inauguralis medica de cura per expectationem ... / Publicae ventilationi submittet Ludovicus Julius Jaquemin.

Contributors

Jaquemin, Ludwig Julius, 1692-
Alberti, Michael, 1682-1757.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Typis Christiani Henckelii, [1718]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bwtszwrw>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

CURA PER EXPECTATIONEM,

QUAM
DEO PROPITIO
ET

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO CAROLO,

PORUSSIAE PRINCIPE, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, CETERA

GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE,

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

POTENTISS. REGIS PORUSSIAE CONSILIARIO AULICO, MEDI-
CINÆ PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, PHILOS. NATUR. EXTRAORD.
REIPUBL. NORIBERG. PHYS. ORDIN. ACADEM. NAT. CURIOS.

COLLEGA,

FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,
PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO CUM
HONORIS CULTU PROSEQUENDO,

PRO LICENTIA,

Ad d. Maji. MDCCXXIX. horis ante & pomeridianis,
Publicæ ventilationi submittet

LUDOVICUS JULIUS JAQUEMIN,

BRUNSVICENSIS.

HALAE MAGDEBURGICAE,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

INSTITUTIONAL MEDICAL

FOR A PER
EXPECTATION

PROPOSITIO

OMINO CAROLO

N. D. MICHAEL ALBERTI

PROLICE WYAN

UNIVERSITY OF CHICAGO

PRÆLOQUIUM.

Vam commendata vulgo inter homines sit officiositas, id multiplicia testimonia, in vita humana passim obvia, abundè comprobant; quam accepta vero hæc communiter sit, ut propterea virtutibus annumerari mereatur, tam aliena, frustranea, imò interdum plane perniciosa eadem evadit, quando inopportune exercetur & rationes temporis, occasionis, ordinis, subjecti, necessitatis, finis & successus frivole præterit aut negligenter perpendit: quid imprimis in foro medico officiositas hæc utilitatis & damni inferat, facile demonstrari posset, si hoc nostrum propositum esset de hac re latius differere, illud interim in rebus medicis, dextrè tractandis, verum & certum esse scimus, quod officiositas illa versetur tam circa commissionem quam omissionem, i. e. quod medicus cum multa utilitate officiosus esse possit, laborando, præcipitando abstinendo, cunctando & expectando, modo singula fiant *κατὰ τάξιν* & prout circumstantiæ & conditiones rerum postulant atque permittunt: imprimis vero ab-

undè jam & in vulgus notum est, quid tempeſtiva opitulatio proficiat ad intercipiendos, præoccupandos, evitandos & extingvendos morbos & quid contra officiat cunctatio & procrastinatio, quæ morbos imminentes expectat & non tollit, eorundem vires admittit & non præſcindit, illorum effectus tolerat & non maturè coërcet: quare rectè Hippocrates in Epistola ad Cratevam dicit: *ab omni arte aliena est procrastinatio & præcipue in medicina, in qua dilatatio animæ periculum affert, curationum animæ vero sunt temporum opportunitates, illarum vero cognitio artis finis: cum quo diſterio apprimè convenit illud Ovidianum: principiis obsta &c. & quod Seneca Lib. I. de ira cap. 7. & 8. professus est: facilius est excludere pernicioſa, quam regere & non admittere quam admiſſa moderari, nam cum ſe in poſſeſſione poſuerunt potentiora rectore fiunt, nec recidi ſe, minui ve patiuntur: in primis finibus hoſtis arcendus eſt, nam cum intravit & portis ſe intulit, modum à captivis non accipit: quo pertinet illud Ciceronis: omne malum naſcens facile opprimitur, inveteratum ſit plerumque robuſtius & quod Plato dixit: Expectatio virtus, cunctatio vitium, matura & opportuna actio eſt virtutum magiſtra; hinc occaſio medicamentiſ ſalutis & necis adferendæ, tribuit momentum juxta Plutarchum in Lucullo: & quid pluribus teſtimoniis opus erit? ipſa res abundè atteſtatur, quod multi morbi in prima ſua herba ſuffocari & extingvi queant: quemadmodum vero hæc officioſitas medica in præoccupandis morbis operoſa minime contemnenda eſt, tamen opportunitas agendi non minor eſt virtus in toto ſtudio & ſtadio artis medicæ, quæ præprimis verſatur circa juſtum ſelectum temporis, quando videlicet indoles morborum permittit, quo certæ operationes*

ſu.

suscipiantur & administrentur : etenim non omnes morbi quando semel invaserunt, mox in prima sua aggressionem supprimi & superari, neque etiam quolibet indiscreto ausu atque tempore subjugari & expugnari possunt, sed omnino temporis habenda erit prudens ratio, siquidem tempori, etiam in hoc passu serviendum est, quare *ἐνκαρτία* aurea fuit veterum regula ad prudentem & salutarem artis administrationem destinata: & cum per sæpe artificii ejusmodi casus contingant, in quibus tempestitiva morborum præoccupatio locum haud amplius invenit, ita alia commoda artem comitari & consolari solent, dum opportunitas agendi & prudens expectatio multum emolumentum ad diversas difficultates subigendas efficacissimè & evidentissimè confert: ob id pro artis adjumento & subsidio eximiæ ejusmodi virtutes admodum inculcandæ & commendandæ sunt, utpote quæ eò maximè inserviunt, quo salus hominis promoveatur, siquidem *hominis salute peccare juxta Magnum Aurelium Cassiodorum Lib. VI. variarum formarum 19. homicidii crimen est*: & dum medicis à Deo concredita est illa salus corporis humani, ita quam maxime inter est, quo omne studium & omnis occasio adhibeatur eoque dirigatur, ut hæc salubritas auxiliis æque ac consiliis ingenuis & probatis confirmetur, augeatur & restituatur, cui officio legitime exercendo præprimis inservit tempestitiva & opportuna medela sive hæc positivè sive privativè administretur, dū utilia adhibentur & inutilia remonentur, imò dum illa tempora atque ordines expectantur, quando certa auxilia applicari debent, ne vel præmaturè vel præposterè negotia, hominis salubritati prævisa, gerantur, quo res-

Et etiam non omnis cunctatio mala & pernicioſa eſt, ſed ſub congruo directorio æque ad ſalutares fines per-
tendit & pervenit ac ſolicita officioſitas medica. Et dum ſalus corporis humani verus medici ſcopus eſt, ita eo major ſolicitudo adhibenda erit, ne contra ean-
dem ullo modo artifex impingat atque peccet: imo ſicuti multæ occaſiones accidunt, quæ ad errores pra-
cticos ſeducunt, ita inter alios magno ſtudio evitandus eſt metus & audacia, negligentia & præcipitantia, incon-
grua cunctatio & immatura officioſitas: ſingula hæc vi-
tia paſſim reprehendit *Hippocrates* & inter illa etiam *timidi-
tatem* & *temeritatem* notanter in *Libro de Lege* carpit, ſicut de reliquis vitiis, quæ praxin medicam premunt at-
que vero ſuo ſcopo & fine deſtituunt, modo dictum fuit: ſingula vero hæc in eo præcipuè conveniunt, dum
artifex officio ſuo ſine ullo congruo modo, ordine at-
que convenienti methodo fungitur & præcipuè con-
tra rationem temporis impingit, dum vel præmature
vel immaturè, vel præpoſterè negotia ſua perpetrât &
adminiſtrat: & ſicut venerandus *ſenex Lib. de Locis in Hom.*
§. 54. Prædict. Lib. II. §. 29. Sect. I. aph. 1. & paſſim alibi di-
cit, quod *occaſio ſit præceps*, tamen temporis ſerviendum
eſt & omnia juſto ordine tractanda ſunt, ne obſervatio
hæc de velocitate occaſionis in ſpeculationem degene-
ret & exinde aditus ad præcipitationem pateſcat, quia
occaſio præceps datur: quanta enim damna fugitivæ
illæ medicationes pariant, haud amplius laborioſa evo-
lutione & demonſtratione opus eſt, ſiquidem conſer-
vatio corporis humani tam in ordinario quam extraor-
dinario ſtatu certis ordinibus atque ſucceſſibus nititur,
ne-

neque ita præcociter obtineri aut promoveri potest: & quid multum dicamus de eo, quod in officio medico multa & eximia commoda è prudenti & tempestiva actione redundant, cum vicissim in solida & ingenua experientia abunde constet, quantæ utilitates per *abstinentiam, expectationem, rationabilem cunctationem, omissionem & intermissionem* certorum artificiorum unquam recuperatæ fuerint: unde recte *Livius* dixit: *optimos imperatores & doctissimos medicos sæpe numero nihil agendo plus efficere: illos de hostibus, hos de morbis insignes reportare victorias*: neque hoc loco quidem propositum nostrum est, quo Therapiam illam privativam sive curationem morborum per abstinentiam latius commendemus, utpote quæ optima veterum fuit medicina; ubi non raro consultius ad imitationem horum fuisset, in diuersis morborum medicationibus nihil egisse, quam male egisse, aut juxta opiniones peruersas egisse: ita multæ morborum corruptiones & transfigurationes evitatæ fuissent: sed ne in aliud propositum transiliamus, cum minime hac occasione constituerimus salutarem illam curam per abstinentiam exponere, id paulo pressius & propius advertimus, quod non raro in Medicina practica rationabili cunctatione, patientia & *expectatione* opus sit: & hæc sanè sunt tales virtutes, quæ frequenter ad usum practicum applicari possunt, videlicet Temperantia, Patientia, Expectatio, Cunctatio, Constantia & Abstinentia, quæ præter reliquas magni momenti sunt: de singulis in tanto compendio differere velle, vix consultum esset, cum quælibet harum virtutum peculiarem commendationem promereatur: nos hac vice

ce tantum expectationem medicam feligimus, quæ minimè cum negligentia & timiditate confundenda neque propterea explodenda, sed ut virtus artis medicæ potius commendanda & illustranda erit: hæc enim perinde ad medicum officiosum, prudentem & conscientiosum spectat, neque in otio hæret, sed providè discernit & observat morborum initia, incrementa, tempora, & successus, non minus de morborum indole accuratius judicat & quid, imo quando agendum & positivo auxilio succurrendum sit, providè attendit & ipsa temporaria ommissione laboriosa & sollicita est: sed ne respectus inter se confundantur, minimè expediet omnes morbos expectando curare, sed uti non quoslibet morbos in primis suis initiis suffocare occasio datur, ita in defectu hujus adminiculi alia subsidia conferenda sunt, ex quibus hæc commendata prudens cunctatio & expectatio non infimæ dignitatis existit: & quemadmodum quilibet morbus suos successus, nimirum sua initia, incrementa, complementa & decrementa habet & unum alterum excipit, expectat atque sequitur, ita interdum artifex tempora talia exquisitè observare & secundum eorundem mutationem operari aut secundum horum temporum mutationem, opportunitatem agendi attendere & expectare debet: & ne adeo lata nobis hæc videatur acceptio, non raro illi casus eademque occasiones in experientia medica occurrunt, ubi citra ullum concursum artificialem spontaneas illas morborum admodum abstrusorum expugnationes & curationes expectare convenit: unde certe prudens expectatio in omnibus operationibus eximias suas utilitates abunde comprobatur &

& quæ propterea pro principali subsidio agnoscitur, per quod eo certius res arduæ & difficiles ad exoptatum finem diriguntur & promoventur: inde innotuit Germanorum dictærum: man wolle seine Zeit schon ersehen und seinen Vortheil wohl beobachten, man werde sein Glück nicht versäumen oder verschlafen, unde etiam rerum per expectationem obtentorum possessio atque utilitas magis ingenua, firma, solida & celebris est, quam earundem rerum usus, quæ per præcipitantiam, impatientiam & multum angorem comparatæ & impetratæ fuerant: interim prudens talis expectatio minime confundenda est cum astutia, vafritie, insidiis & fraudulentia, neque etiam cum socordia, negligentia & animi aversione, licet cum singulis hisce vitiis non rarò expectatio concurrat: quemadmodum vero sincera expectatio sese in omnibus actionibus commendat, ita nobiscum constituimus pro Themate Inaugurali hanc virtutem in foro medico illustrare, applicare & præsentis dissertatione agere de *Expectatione Therapeutica*, sive ut titulus magis usu receptus est de CURA PER EXPECTATIONEM: quo vero hanc dignam atque solidam considerationem pro virium nostrarum imbecillitate atque tenuitate quadantenus commendemus & veritati medicæ velificemur, rogamus ante omnia Deum benignissimum, quo in pertractanda hac materia nobis gratia sua adsit, ut omnia feliciter cedant.

§. I.

Um propositum nostrum est *Expectationem Therapeuticam* sive *Curam per Expectationem* explicare & commendare, mox in primo ingressu & accessu in mentem nobis incidit *vulgaris illa & hodiernis moribus magis accommodata methodus medendi*, quæ admodum *impatiens, inquieta & præceps* passim observatur, qua morbi confestim obruuntur & non rarò cum *magna* remediorum turma atque diffusa *copia* profligantur, sub suffragio & autoritate moniti illius *Ovidiani: Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes*: & detertere nos facile posset illa *præmatura officiositas & operositas medica*, dum interdum ne illa quidem patientia adhibetur, quo demum *vera morbi indoles* rectè innotescat, sed ad nauseam triviales illæ muliercularum nugæ ogganniuntur, man müsse der Krantcheit die Macht benehmen, man müsse der Hitze steuern und wehren, cum non rarò *cæcæ* quædam curæ & sollicitudines in hoc conamine obtingant: neque certè infrequens est ille eventus, quod præmaturo tali ausu morbi imminentes, quorum decursus placidus, tranquillus & *moderatus* fuisset, mox in primis suis *initis* valde confundantur, *corrumpantur* & exacerbentur, ubi vicissim attento & prudenti animo conferri debuisset, alterum illud *Ovidianum: temporibus medicina valet, dato tempore profunt*, quippe quæ *opportunitas* æque prudentem *expectationem* ac *officiositatem* involvit: neque quidem ullo modo abrogamus & reprobamus maturam & providam morborum *præoccupationem*, quin potius hoc loco illud tantum inferimus, quod vicissim eximiae utilitates per *expectationem* obtineantur: quam frivola enim sit illa *præmatura* morborum aggressio, multiplicia documenta comprobare possent: è multis vero placet morbum illum

lum feligere & producere, qui ferme in omni *natione*, omni *tempore*, *etate*, *sexu* &c. occurrit, videlicet *Febrem*, in cuius cura quot ac quanti *præmaturi* ausus sæpe contingant, res ipsa loquitur, ita ut mox in *initiiis* satis *operose* remedia *diaphoretica*, alexipharmaca, antidotalia, cardiaca, alexipharmaca, refrigerantia, æstum cohibentia & similia valde *promiscuè* sæpè ingerantur, adeoque in primis illis limitibus natura humana per tot *diversa* ac *perversa* medicamina magis, quam per reliquas circumstantias & conditiones, ad efficaciam *causæ morbificæ* spectantes, *turbetur* & *enervetur*: quin potius *Hippocrates* passim hanc *expectationem* & *patientiam* medicam cum multa & solida emphasi inculcat, quo inter alia pertinet *Sect. I. aph. 20*, quæ *judicantur & judicata sunt perfectè*, *neque movere neque* *ὠλεσθαι* *novæ facere*, (excitare, exacerbare quoad pristinam suam valde perniciosam efficaciam *denuo* deteriorare) *neque medicamentis neque aliis irritamentis, sed sinere*: quot verba tot pondera: si tempus vacaret & propositum permitteret multa fane circa hunc aureum aphorismum notanda essent, quæ ad præsentem tractationem spectant, sed placet alium locum huic parallelum ad latus ponere: est *aphor. 22. cocta purgare & movere oportet, non cruda, neque in principiis, nisi turgeant: plurima vero non turgent*: quid igitur faciendum erit? *expecta paulisper*, *Hippocrates* dicit, *ἀντανασταναι* *sed sinere!* manum de tabula! *expectandum* enim est, donec *cocta* sive præparata fuerit materia, tunc licet illam *movere & evacuare*, quod idem est ac vulgò dici solet: *man soll erst die rechte Zeit erwarten*, aliàs frustraneum esset de morborum temporibus differere velle, cum hæc diversitas morborum quoad *incrementa* & *decrementa* multum rationali Therapiæ non modo in genere velificetur, sed huic curæ rationabili per expectationem stabiliendæ & confirmandæ inserviat.

Sed dum *Curam per Expectationem* exponere cogitamus, mox *duplex* iterum *generalis* conspectus & conceptus hujus thematis indicandus & prævio quodam labore significandus est: etenim per *expectationem* curare & *salutares* effectus obtinere & promovere potest artifex, quando sub bono moderamine atque *regimine*, imo *negativa* aut *privativa* magis *Therapia*, in morbo quodam, *legitime* decurrente, naturæ *autocratia* invigilat atque attentè observat qua *activitate* & *sinceritate* eadem effectus illos, pro *causa morifica subjuganda* & *expugnanda* idoneos, prosequatur, videlicet, quo tenore causæ nocivæ *præparanda* & per efficaces *se* - atque *excretiones* removendæ operam det; in quo passu medicus *expectatorem* & *spectatorem* agit, minimè vero otiosum & negligentem *speculatorem* & *observatorem*, dum considerat *an* etiam natura *viribus* sufficientibus instructa sit quo actum talem *legitime* absolvat; *an* etiam negotia sua *methodicè* & *legitimè* tractet, ut minus consultum esse videatur, quo *positivo* auxilio medicus subveniat; *an* in tali officio ab *erroneis* intentionibus & *contentionibus* libera sit, ne à vero & *salutari* scopo deflectat; *an* circumstantiæ quædam *intercurrere* & *supervenire* possint, quæ salutarem naturæ operationem ullo modo *turbare* valent, quibus solidè & tempestivè *avertendis* omnem curam & industriam adhibeat, adeoque *remotivè* magis, quam *positivè* succurrat & sub tali *offendiculorum* remotione *expectet*, quomodo natura, sufficienti activitate instructa, ad *salutares* fines pertendat; interim neque ante talem principalem & specialem effectum, sanitati & vitalitati inservientem, artifex *positivum* stimulum addit, neque ipsum illum actum *destinato* quodam conatu & *directo* auxilio prosequitur, sed potius *expectat*, quid *natura* agit, dum ex certis & infallibilibus circumstantiis colligit, quod omninò eadem tales *salutares* effectus tempore *congruo* præstitura sit: *deinde*
et-

etiam cura per expectationem exerceri potest, quando artifex non æque *nudam naturæ autocratiam* expectat, eidemve *privativè* magis recte *dirigendæ* intentus atque attentus est, sed quando ex peculiaribus & certis indiciis colligit, quod natura humana in *arduis* quibusdam negotiis absolvendis *non sola* sibi sufficiat, sed quod *artis ministerio* atque *concurso* opus sit, interea vero *indoles* præsentis morbi indicet, quod certa *tempora*, ratione *decursus* sui annotanda & observanda veniant, quibus salutare effectus *promove*ri debent: ob id *hæc tempora* cum prudenti *moderamine* medicus *expectat*, neque *præmaturè* atque *impatenter* aut *præpostere* & *negligenter* quicquam committit, sed officia sua ita tractat, prout scopo suo conveniunt, ut *rationabilem* medendi methodum exerceat, quæ *expectando* & *operando* efficacem & officiosam sese exhibet: de *utroque expectationis therapeutice specie* nobis hac vice differendum erit, quia utraque minimè *formaliter* discrepat, sed *apprimè* convenit: unde nobis cura per expectationem est ille *actus*, quo *artifex homini*, vel *proximius in morbos propendenti* vel *in morbis constituto*, ita *subvenit*, ut *naturam ex una parte nullis positivis auxiliis turbet*, sed per *remotionem accidentalium offendiculerum* & *ordinationem congrui regiminis ejusmodi spontaneam medelam sublevet* & *prosequatur* aut *congruis temporibus eandem allevet* & *ad salutare effectus ducat* atque *promoveat*.

§. III.

Quemadmodum hoc respectu cura per expectationem multis modis utilis esse potest, ita tamen interdum occurrunt ejusmodi casus in quibus hæc cura exercenda quidem est, licet *perfectam* utilitatem non semper impetret, quæ tantum propterea *curæ nomine* salutare mereatur, quia non modo alia ratione vel *nihil* obtinetur vel res in *deteriorem* statum conjicitur: & cum hæc consideratio eò præcipue pertineat, quo *differentia* hujus curæ ab aliis

virtutibus medico-practicis indicetur, ita præcipuè hoc ordine brevibus annotare placet, quo modo cura per *expectationem* à cura per *abstinentiam* discrepet, aut *conveniat*, aut sibi invicem *subserviat*; differt vero ab hac in eo, quoniam abstinentia medica *inter alia* officia versatur circa omissionem *incongruorum* remediorum, cum quibus vero ita directè & *essentialiter* aut prout proxima & *genuina* indoles involvit, cura per *expectationem* nullum commercium habet: attamen cum illa cura per *abstinentiam* in tantum etiam vicissim *convenit*, quoniam *interdum plane nulla positiva* auxilia & remedia *Pharmaceutica* adhibet, sed ab horum usu *abstinet*, quando natura in expugnandis morbis *sola* sibi sufficit & satisfacit, nec *positivo* artificis concursu indiget: unde etiam *Hippocratis* notatu digna observatio inclaruit, quam proponit in *Lib. de arte*: quod *multi egri, etiam medico non utentes, sanitatem recuperaverint*: quod Lemma medicum *Illustris Stablius* *dissertatione de Medicina sine medico* latius deduxit: proinde etiam hæc cura per abstinentiam in tantum obtestatur, quod varius morbus in *primis* suis invasionibus vix confestim *indolem* suam prodat, sed quasi *ambiguos, occultos & corruptos* ingressus fervet, ubi plus *expectare* convenit, quo denique præsentis morbi constitutio atque *indoles* vergat & inclinet, cum vicissim citra abstinentiam per modum *experimentorum*, juxta vulgarem morem licitorum, varia & quidem *universalia* commendari & ordinari possent: proinde hæc cura per expectationem differentiam suam ab aliis curationibus obtestatur, quando diversi morbi in *primis* suis *initiiis* quoad specialem suam *indolem* non statim innotescunt, ubi tam diu cum prudenti moderamine artifex *expectat*, sed subinde etiam ab usu remediorum abstinet, donec *evidentiora* signa quoad *decursum* & *successum* suum compareant: & licet quisquam hanc expectationem cum abstinentia commiscere posset, tamen expectatio illa hujus
absti-

abstinentiæ fundamentum evadit & hæc illi inservit: quid quod hæc cura per expectationem exercetur, quando interdum morbi ejusmodi extremè *perversi* atque *corrupti* occurrunt, in quorum cura ars *parum* efficere potest, quæ vero vicissim *naturæ* activitati & auxilio comittenda est, ubi artifex iterum potius *spectatorem* & *expectatorem* agit, atque *privativè* magis, quam *positivè* operatur & attendit, quid & quantum valeat natura in fontico tali morbo expugnando: quo convenit illud *Celsi* monitum: *quod prudentis medici sit, eum, qui servari non potest, non attingere, ne eum, qui sorte sua interiturus erat, occidi existimetur*: unde cura per expectationem illam *artis medicæ conditionem* involvit, quando citra usum *positivorum* auxiliorum *confestim* oblatorum, aut offerendorum potius *naturæ vires*, *ordinem*, *tempora concursum* atque *scopum* attendit, licet antea quidem aliqua remedia adhiberi *possent*, tamen in hoc statu *aliquandiu* expectat, quo in negotiis suis *circumspecte* procedat neque *temerè* neque *timidè*, neque *præcipitanter* neque *negligenter*: ex quibus animadversionibus facile colligere possumus, in quantum hæc cura per *expectationem* cum cura per *abstinentiam* conveniat aut ab hac discrepet.

§. IV.

Quam exosa vero hæc cura per expectationem illis esse possit, qui *characterem* medici hujusque *officium* in *prompta* & *frequenti* auxiliorum *ordinatione* & *mutatione* quærunt & supponunt, tam utilis & multis modis comprobata est eadem, non in rara, sed *multiplici* applicatione medico-practica, quas palmarias *utilitates* propterea commendare, colligere, & significare lubet: Est enim hæc cura 1) admodum *simplex*, plana & *sincera*, ita ut nullis particularibus *opinionibus*, *suppositionibus* & artificiosis *experimentis* nitatur, quia potius ab illa *operosè* artificiali methodo penitus aliena est & *indubiis* minimeque fallacibus fundamentis insistit, nimirum *genuinâ* morborum *Historiâ* atque facto:

2) deinde etiam *ordini, sensui, consensui & simplicitati naturæ* apprimè convenit, neque *alios motus & effectus* vel *alias vias* aut *alia tempora* feligit, quam quæ ipsa *natura* præcipit atque feligit; & sicut *legitimus ordo naturæ* optimus est, ita qui eundem attendit, observat, *imitatur & promovet, optimum negotium* committit, quod *vitæ & sanitati* subvenit: 3) proinde hæc cura ita *provida & continens* existit, quo morbos vel imminentes, vel præsentés minimè *obruat* atque *præcipitet*, sed eorundem legitimo *decursum* atque *temporariis* mutationibus, rite & dextrè tractandis, invigilet, & ita *opportunè* negotia sua tractet atque dirigat: 4) imprimis vero illud singulare & laude dignum commodum affert & continet, quod naturam minime *turbet*, confundat, opprimat, *cogat*, immodestè *stimulet* atque pervertat, sed *sublevet*, illius *vires* conservet, tueatur & protegat: 5) eo ipso vero hæc cura à detestandis illis *vitiis practicis* admodum aliena est, nimirum à *temeritate & negligentia*, sed omnia sua officia *continenter, prudenter & assiduè* exercet, dum sollicitè singulas circumstantias perpendit atque comparat: 6) maxime vero hæc cura artificem reddit *attentum*, quo videlicet morborum *ortus, incrementa & complementa* rectè observet, adeoque obtingentes *mutationes* cautè advertat, de earundem *indole* rectè judicet, neque res suas *subreptitiè & fugitivè*, sed sub optima *connexione* gerat: 7) porro *præservat* animum à nimia diffusionē in *multitudinem* remediorum prona, siquidem, primo observat *an æque necesse* sit, quo *positiva* artificia & auxilia concilientur: deinde etiam præservat à *confusione* rationabilium *indicationum*, quæ proximè cum *indole* morbi conveniunt: 8) subinde vero hæc cura eximiam utilitatem confert *Historiæ* practicæ morborum sive experientiæ aut *observationi* medicæ, quam magis illustrat atque confirmat, dum ipso effectu comprobatur, quod non *frustra* expectaverit, sed *vero fundamento* nixa sit: 9) neque etiam hæc cura illud abominabile

nabile damnum affert, quod morbos *corrumpat*, invertat, neque *præmaturè* cohibeat: & licet satis sæpe *positivè* cura illa *utilis* existat, tamen interdum etiam *privativè* salutaris est, dum expectando abstinet ab *irritorum* remediorum usu: quidquod rationi magis conforme est, quo successus & *eventus* potius sub *tranquillo* regimine expectetur, quam per incongrua tentamina pervertatur: *Wer nicht helfen kan, hüte sich daß er nicht schade, und erwarte mehr den Erfolg, als daß er was ungereimtes vornehme, oder sich übereile.* 10) deinde etiam hæc cura ex illa ratione salubritatem suam comprobatur, quoniam cum laudabili sollicitudine & vigilantia *salutarium excretionum* tempestivum, sufficientem & convenientem *successum* respicit & attendit, adeoque circa illud negotium præcipuè versatur, quod *directè* vitæ & sanitati prospicit: 11) non minus etiam hæc cura ab omni illo *periculo* libera est, quod cum eadem proximè cohære possit: nam licet interdum patientes succumbant & in illo morbo pereant, in quo hæc cura adhibita fuit, attamen hic funestus eventus ab illa cura minimè dependet, quæ ab omni periculosa audacia & negligentia aliena existit, in quam propterea culpa funesti eventus conjici non potest: & denique 12) hæc cura, quia *rationalis* & prudens est, ab *empiricis* ausibus & tentaminibus valde abstrahit & abstinet: & si denique *post* adhibitam *expectationem* dignum & necessarium esse judicat, quo auxilia quædam adhibeantur, tunc nonnisi *certa*, fida, *ingenua* atque *secura* feligit & ordinat.

§. V.

Si in primas observationes hujus curæ per expectationem introspicere placet, sane minimè hoc inventum *recentioribus* temporibus adscribere possumus, licet hæc veritas magis in *posteritate* agnita & ad ultiores utilitates applicata constet: unde potius confitemur, quod hæc cura *veteribus* medicis *arcana* & *sincera* methodus medendi fuerit, in qua non modo *justa tempora* morborum observanda &

servanda esse præceperunt, sed & solidè & sollicitè annotarunt, an *natura* sibi soli satisfaciat, an *vias* peculiareselegerit, an ipsa agat *ἡ δέοντα* quæ *conveniunt*: siquidem imprimis *Hippocrates* cum suis sequacibus cum laudabili industria in *tempora* morborum rectè inquirenda & commendanda eximiam solertiam adhibuit, adeoque *rationalem* suam Medicinam ab *Empiricis* ausibus repurgavit, siquidem in *Empiricorum* praxi plurima confuse, *præmaturè* æque ac *præposterè* tractabantur, ne vero medicina in morbos tanta *temeritate* irruat, veteres medici probè morborum *tempora*, *initia*, *successus* & *decursus* annotarunt & juxta hos ordines methodum medendi adornarunt, sed eo ipso subinde congruè hæc tempora *expectarunt*, neque negotia sua *perversè* tractarunt: aliàs tota hæc sollicita observatio parum utilitatis obtulisset, ni exinde *occasiones* & *opportunitates* aliquid committendi & omittendi magis innotescant & medici attendere debeant, *quando* & *ubi* aliquid operari conveniat: & hic labor veteribus medicis curæ cordique fuit, ubi frustraneum & impudicum conamen esset, veteres propterea invehere velle, quasi rem non melius intellexerint & quasi posteritas operosa sua curiositate, inventione & eximio apparatu longè melius morbis obviam ire calleat: cui gloriolæ minimè nos subscribere audemus, cum abundè constet, quantos morbos veneranda antiquitas *simplicissimis* consiliis & auxiliis feliciter & *efficaciter* ad stuporem neotericorum curaverit: ita ut animus *novitatibus* medicis indulgens in hac *ingenua simplicitate* veteres subrisione dignos æstimare interdum haud erubescat, sed tunc fanè omninò erubescere debeat, quando stupenda illa farrago tot *speciosorum* & *pretiosorum* auxiliorum id nunquam efficit, quod *simplicissima* veterum dexteritas præstitit: ad quos eximios & in posteritate notatu dignos effectus non parum contribuit prudens hæc *expectatio*, quæ veteribus valde usitata fuit, quorum ani-

mus à *multitudine* rerum & remediorum liber, potius salu-
tares *naturæ* operationes observavit atque expectavit;
cum *impatiens* animus in posteritate non rarus, qui in
copiam auxiliorum immerfus est, quasi pro tormento ha-
beat, si salutare effectus & eventus expectare debeat: in-
de innotuerunt illæ odiosæ formulæ: *man müsse sich heut zu
Tage um eine Sache bemühen*: hinc *cunctandum* non est, *la-
bore* opus est: nam per expectationem, juxta effœmina-
tam, Theoriam negliguntur commodæ occasiones: jux-
ta dictærium: *Hoffen und Harren* &c. & ita *abusum* cum ve-
ro, solido & prudenti *usu* pessimè quidam confundunt:
& quemadmodum veteres hanc curam per expectationem
pro aureo subsidio adhibuerunt, ita tamen è recentioribus
celebres quidam viri *vestigia veterum* secuti sunt: inter
quos præcipuè *Baglivium* & *Sydenhamium* commendare
placet, sicuti *Harveus* curam suam per expectationem or-
bi erudito obtulit: tota vero *Excellentissimi Stahlii* & Theo-
ria & Methodus medendi in hoc negotio supplet, quod ve-
teribus & reliquis, qui in hanc curam oculum & animum
direxerunt, deficit.

§. VI.

Proximum est, ut nunc animo circumspiciamus *apti-
tudinem subjectorum* ægrotantium pro hac cura per *expe-
ctationem* exercenda & applicanda: sive quænam *subiecta
habilia* reperiantur, ut in morbis eorundem hæc cura *ap-
plicari* queat, utpote quæ animadversio mox illud infert
& denotat, quod non *indiscretim* quælibet subiecta hûc
quadrent: unde 1) ad administrationem hujus curæ per
expectationem illa subiecta idonea sunt, quæ non ratio-
ne *etatis* valdè *effæta* & nimio *senio* confecta & oppressa,
adeoque non valde *enervata* & in energia sua vitali ad-
modum torpida & emarciata, sed vicissim *vegeta* activita-
te prædita sunt: 2) quæ non morbis *indiscretim corru-
ptis, immorigeris, implicatis, complicatis & perturbatis*, sed
legiti-

legitimis & genuinis laborant: nam corrupta morborum indoles liberum & facilem eorundem decursum admodum pervertit atq; impedit & tot suspecta symptomata intermicet, quæ *tempestiva artificiali* medela indigēt, in quibus non facile expectatio locum invenit & præcipuè illa quæ *absolutam & solam* naturæ *avtocratiam* in debellando tali morbo concernit: 3) & quando subiecta quædam olim morbis quibusdam laborarunt, providendum & inquirendum est, an in iisdem cum *sinistris* medicamentis & methodis tractata fuerint, an prægressus morbus vel *superficiariè & palliativè* curatus vel repentinè *oppressus* fuerit, quale quid si contigit, reddit subiecta talia in proximis morbis ad hanc curam quadatenus inepta: 4) proinde patientes in *diversis Chronicis* morbis constituti ad illam præcipuè curam per expectationem exercendam inepti sunt, in qua *spontanea* morborum *expugnatio* sive *avtocratia* naturæ observatur & attenditur, cum in chronicis morbis varii *anomalici* motus occurrant, qui *tempestiva* correctione & *positivo* artis concursu indigent: 5) requiritur etiam de ejusmodi subiectis, ne antea in *perverso, pravo & irregulari vitæ genere*, ordinem moralium & vitalium functionum *turbaverint* & corruerint, utpote qualis *prægressa* irregularitas morborum futurorum successus *legitimos* admodum & evidenter *pervertit*, ut verum etiam in hoc passu sit dictærium, *wie man lebet so stirbt man*, confusa vita confusos morbos reddit, in quibus cura per expectationem non facile exerceri potest: 6) convenit etiam, ne subiecta *immoderatis* & frequentibus *patheticis* commotionibus inhæreant, aut *initia* morbi præsentis cum iisdem perturbaverint, utpote quæ *confusio* morbi *decursum* tanto impetu illata *tempestivam* emendationem requirit, neque aliquam *moram* facile admittit: 7) similiter fonticæ & *pravæ consuetudines* subiecta ita inepta reddunt, quo minus propterea in iisdem salutaris successus aut effectus directè expectari queat, sed ubi artifex *constanter ar-*

cere debet, ne consuetudines illæ diversas *anomalias* & varia damna causentur & immisceant: 8) neque huc quadrant subjecta valde *enervata*, aut quæ mox per *initia* morbus cum *nimio virium defectu* corripit & opprimit, quales sunt peracuti & *maligni* affectus, in quibus ob *expectationem* hanc, & præcipuè vero illam, quæ *autocratiam* naturæ concernit, ob per momenta *increbescentem* virium jacturam mali potius successus metuendi essent: 9) non minus etiam convenit, quo subjecta non *nimum* usui medicamentorum *assueta* sint, aliàs in actualibus morbis vix *sua spontè* & *legitimè* operatur natura individui, sed constantem hunc *artificiosum* monitorem sive *pædagogum* expectat: & denique 10) præstat, quo minus ejusmodi subjecta *diversorum* medicorum directionibus & *curationibus* antehac submissa & concredita fuerint, denn wenn einer rechts, der andere links curiret, so leidet die Natur des Menschen Noth, quæ natura in futuris morbis rectè tractandis admodum *evagatur*.

§. VII.

Præter hos *generales* respectus, qui in cura per *expectationem* observandi sunt, notari adhuc debent *generica* quædam *requisita*, quæ eo pertinent & quæ in tantum huic curæ opitulantur, quo eadem *prudenter* & *efficaciter* exerceatur: ob id 1) sciendum quod minimè *omnes* & *singuli* morbi in omnibus *individuis* pro objecto hujus curæ habeantur, etenim multiplices dantur morbi, in quibus artifex *spontaneam* illam Therapiam aut exquisita & *stata tempora* haud expectare, sed vel in *primis initiis* morbum aliquem coercere, vel causæ morbificæ in futurum nullam *moram* relinquere, quin potius citò & expeditè profligare debet: 2) perinde etiam convenit, ne artifex sub bona specie curæ per *expectationem* negotia sua *negligenter*, *securè*, *otiosè* & *incuriosè* tractet; superius enim dictum fuit quod hæc cura non sit otiosa, sed omnes circumstantias bene ponderet,

obſervet & conferat: quid quod 3) porro cavendum eſt ne
 quisquam nimis *præcipitanter* concludat, quaſi *omnis* me-
 dica & *poſitiva* artificioſa medela *non neceſſaria* ſit, ſi ſalutares
 effectus expectari debeant: inde ulterius colligunt, quaſi
 medicina planè *inutilis* ſit, præprimis cum videantur multi
ſine medico curati: quod dubium ſolvit *Hippocrates* in *libro*
de arte, & dicit quod multi quidem ſanentur *ſine medico* ſed non
ſine medicina, ſiquidem etiam *regimen* congruum *medicinæ*
vices ſupplet, aut *medicinæ nomine* ſalutari meretur: 4)
 intereſt etiam ne artifex viribus naturæ *promiſcue* *nimum*
 confidat & præmaturè concludat: ſi natura eſt morborum
 medicatrix, ergo *omnes morbos* in *omnibus ſubjectis* ſanare de-
 bet; cum ſi nihil aliud regerere placuerit, [cum propoſitum
 non ſit latius digredi] illud tamen notari debeat, quod in-
 terdum fragile corpus humanum tales morbi invadant, qui
 neque à *natura* neque *arte* curari poſſunt, evidenti testi-
 monio *internarum* corruptionum; convenit propterea po-
 tius *vires* naturæ bene explorare, an eò *uſque* ſufficiant & ſa-
 tisfaciant, quo morbificam cauſam exterminare & *superare*
valeant 5) neque etiam conſultum eſt, ibi expectare & mo-
 ram neſtere, ubi affectus eſt *præceps*, neque *moram* admit-
 tit, v. g. poſt ingeſta *venena*, in affectibus *contagioſis*, præ-
 ſente *ſphacelo*, imminente *ſuffocatione*, aut præſentibus *enor-*
mibus Hæmorrhagiis &c. 6) multo minus cura per expecta-
 tionem exerceri poteſt, ubi natura neque *energetico* neque
ſynergetico actu quicquā valet, ſed ubi *abſoluta* arte opus eſt,
 v. g. in corruptione putrida, in luxationibus reſtituendis, in
 internis (ſi poſſibile eſſet) concrementis removendis &c. 7)
 non minus etiam cavendum eſt, ne hæc cura per expectatio-
 nem *extendatur ultra* ſuam ſphæram videlicet *ultra legitimas*
morbosum periodos aut veram *opportunitatem* agendi, v. g.
 ſi quis in affectibus Cholericis *nimis diu* expectaverit ſpon-
 taneas bilis dejectiones, quas poſt *nimum* & diuturnum
 defectum demum promovere cogitet, tunc *ſerius* & *præpo-*
ſte-

sterè officio suo defungitur & cum damno atque errore expectavit artifex, quia interea bilis perniciem suam intulit & interdum ob nimiam talem expectationem hectica accersit: 8) sedulò porrò abstinendum est, ne sub hac cura, per expectationem administrata, perversa, prava & indiscreta regimina conferantur, qualis error totam nostram salutarem intentionem diruit & destruit: 9) subinde etiam requiritur, ne hæc cura nimium abbrevietur, adeoque fugitivè & inconstanter tractetur, aliàs vix hoc nomine digna censi potest & interdum ex ejusmodi præcipitantia & inconstantia inopportune plane actiones defultant: 10) multum vero refert, quo sub hac cura prudenter, attentè & assiduè observentur & conferantur successus motuum & effectuum vitalium in tali morbo, ex quibus artifex eò magis de indole morbi & veritate actus naturæ autocratici certioratur & confirmatur: 11) quin licet etiam nonnunquam sub hac cura viribus naturæ succurrere, ne hæc delinquant, ubi non æque necesse semper est causam morbificam aggredi & expellere: 12) & denique requiritur cum hæc cura sub hac expectatione à positivis & directis interdum auxiliis abstinere, quo tamen privativa methodus sollicitè adhibeatur & talia sedulo prohibeantur & omittantur, quæ præsentem morbi decursum alterare & turbare possunt.

§. VIII.

Cum hætenus varias *generales* & ad præsentem tractationem necessarias considerationes præmiserimus, nunc placet ad paulo *specialiores* animadversiones progredi & in diversis *affectuum speciminibus* atque exemplis commonstrare, *ubi & quo ordine* cura per expectationem applicari possit. Inter causas vero *principiales*, ad morbos provocandos, non modo efficaces, sed & *frequentius* obvias, hoc loco *Plethoram* allegamus, quæ *mater & nutrix multiplicium* ægrotationum evadit & partim ad *sanguineos* partim ad *serosos* affectus contribuit: sicut vero hæc Plethora non in-

discre-

discretim nociva existit, dum varia subiecta abundantem sanguinem *sine damno* satis diu gestant, ita præcipuè illæ *conditiones* observandæ & inquirendæ sunt, quæ ad *morbos* constituendos concurrunt: si itaque in diversis subiectis non modo plethora *præsens*, sed eadem subinde variis *commotionibus* & inturgesfactionibus obnoxia est, propterea valde *molesta* existit, tunc *salutare* omninè esset opus, si proportionatæ, tempestivæ & moderatæ *Hæmorrhagiæ* obtingerent, utpote quæ sunt *simplicissimum* auxilium *naturæ*, per quod non modo præsentem plethoram *molestam* curat, sed & *imminentes* & ex hac *plethora* prodeuntes ægrotationes præoccupat: si hoc perpendit artifex, minimè tunc consultum erit *promiscuè* Hæmorrhagias impellere & urgere, sub illa *præcipitata* conclusione v. g. hic est *plethoricus*, Hæmorrhagiæ vero sunt *medicina plethoræ*, & quia hic non *spontaneas* Hæmorrhagias experitur, ergo ex officio medici fuit, quo ipsi ejusmodi Hæmorrhagiæ concilientur & concitentur: quo valet Germanorum dictærum *was eis nen nicht brennet, soll man nicht löschen*: siquidem non *omnis* plethora Hæmorrhagia opus habet: quare Plethora, licet *multorum* morborum causa fiat, non ita confestim & *præcipitanter* profliganda est, sed *expectatione* opus erit, donec videlicet eadem in *illum statum* devenit, in quo ad *morbos* causandos efficax deprehenditur: unde irritum esset tentamen, si quisquam mox ad Hæmorrhagias commovendas & conciliandas confugeret: v. g. si de *Hæmorrhoidibus* prædicatur, quod tot *utilitates* inferant, & alius mox quasi ex abrupto in *diversis individuis* Hæmorrhoides provocare & urgere vellet, in quibus neque *in genere* sanguinis abundantia *molesta* est, neque *seorsim* in abdomine *incommoda* & suspecta existit, *sterilis* hic esset conatus practicus: quod idem valet de *Mensibus*, quando in diuersis puellis non exquisitè decimo tertio aut decimo quarto ætatis anno erumpunt, neque ita exactè quinquagesimo an-

no desinunt, si quisquam eò *confestim* confugeret, quo mox per *emmenagoga* remedia menses impellerentur & per *adstringentia* cohiberentur: in hisce casibus convenit *expectare*, donec motus aut *molimina* ad hos fluxus *spectantia* oriuntur, quibus promovendis *tunc demum* operam dare debet artifex, neque *præmaturè* in has Hæmorrhagias operari, quoniam omnes *coactæ* commotiones variis *anomalicis* successibus obnoxia sunt: hinc *plethora* satis sæpe per *expectationem* curanda est.

§. IX.

Quod modo dictum fuit, de curatione plethoræ per spontaneas Hæmorrhagias, id ipsum etiam valet de *artificialibus* sanguinis subtractionibus, sicut enim non omnis plethora *morbida* est, nisi illa, quæ valde *commota* & *molesta* existit, neque propterea *omni* plethoræ imminuendæ natura *spontaneas* methodos & vires adhibet, ita *vanum* esset conamen, si quisquam *præmaturè* sub spe *præoccupandorum* morborum plethoram ventilare vellet, cum diversa subjecta non statim habeant, quo morbos *metuant*, licet plethorica sint, unde prudentis artificis est, quo *denuo illum statum* plethoræ expectet, qui aliqua medicatione *opus* habet: quod si enim *præmaturè* quisquam *tranquillam* & *temperatam* plethoram aggrediatur, tunc *demum ansam* præbet, quo in *futurum* eadem variis immoderatis *commotionibus* subijciatur: id certè illi experiuntur homines, qui interdum *præter* ullam *necessitatem*, vel ex mera *curiositate* vel ex nimio *metu mortis* VenæSectionibus sese submitunt & qui antea vegeti & *sani* fuerunt, imposterum variis *congestoriis*, *spasmodicis*, *inflammatoriis* aut *febrilibus* commotionibus obnoxii redduntur; idem contingit, quando post *commotiones* corporis & animi quidam sub intentione & pollicitatione *præoccupandarum* febrium acutarum *fugitivè* & cum impatentia *VenæSectionem* ordinant & injungunt, sed eo ipso

ultimum *stimulum* atque lapidem admovent, quo *intimior* commotio sanguinis exoriatur atque ita *febris acuta* demum irruat & exardescat; sicuti in Historia practica ille effectus & eventus admodum cognitus est, quomodo per *inopportunas* Venæ Sectiones exquisitæ & vehementes, imò periculosæ *febres* commotæ & *provocatæ* fuerint: & ejusmodi inopportuna sanguinis missiones cum perniciosis suis effectibus illis imprimis inserviunt, qui *indifferenter* artificiales sanguinis subtractiones contemnunt & condemnant & à *particulari* ad *universale* argumentantur: ex hac vero consideratione illud inferimus, quod artifices minimè tam cæco pruritu in plethoræ curam ruere debeant, sed *opportunitatem agendi* cum prudenti moderamine attendere & expectare, ante omnia vero accuratè annotare, an præsens plethora naturæ *adversa*, aliena & *molesta*, an per varias *insolitas commotiones* ita excitata sit, quo ad *morbos* inferendos *apta* evadat, an ipsa *natura* interdum *imminuendæ* plethoræ per *peculiares* commotiones *vires* applicaverit: in quo negotio neutiquam artifex *otiosè* expectat, sed cum laudabili *solertia* id efficit, quod *officii* sui est, nimirum quod naturæ *ministret* & illius motus atque conatus provide observet: quo loco vero adhuc alia expectatio commendanda erit, ne ex hac demonstratione præcipitantia in *applicatione* & ultima ordinatione prodeat, videlicet ne tam facile atque promptè *curatorie* tales missiones sanguinis suscipiantur: sed convenit, post illam cognitionem, quod huic vel alteri subjecto Venæ Sectio necessaria sit, demum expectare *tempora* illa, quibus *pro ratione* afflictionis, per vices recurrentis, talis ventilatio sanguinis commoda adhiberi potest, ne *præmaturè* tale auxilium applicetur.

§. X.

A Plethoræ consideratione convertimus nos ad *Hæmorrhagiarum* perlustrationem & commonstrabimus, quomodo in illarum cura artifex non raro per *expectationem*
cor-

corporis *salubritati* invigilare possit : loquimur vero de Hæmorrhagiis *sponte* fluentibus & è *congruis* locis erumpentibus, quæ *justo*, sufficienti & *legitimo* suo successu *utilitatem* suam abunde comprobant: quemadmodum vero Hæmorrhagiæ sub salutarî naturæ conamine *superfluum* & *molestum* sanguinem imminuunt, ita minimè *præmaturus* metus animum artificis occupare debet, quasi talis Hæmorrhagia *excedat*, vel si sibi relinquatur, *facile* in excessum degenerare possit, unde *fugitivo* conatu & impatienti atque *præcipiti* tentamine ad illius *cohibitionem* manum applicant, cum tamen hic sanguinis fluxus *aliquandiu* tolerari debuisset, ob id *præmaturæ* tales occlusiones & *perturbationes* valde & omnino *iniquæ* sunt, quæ proinde in periculosam *retentionem* & *suppressionem* ejusdem Hæmorrhagiæ abeunt: unde neque consultum est, tam subito & *confestim* talem sanguinis fluxum expavescere & juxta *effoeminatam* opinionem mox metuere & hariolari, quasi cum sanguine *vires* effundantur & consumantur, cum tamen *vires* non sint *in sanguine* & *ipse sanguis* in ordine & relatione erga conservationem sui, viribus demum *indigeat*: sed præstat antea absque ullo præjudicio ponderare & prudenter examinare *statum* subjectorum, an hisce ob *plenitudinem* sanguinis talis Hæmorrhagia conveniat, proinde an ob *activitatem* reliquam *animi* & *naturæ*, ob vigorem *juventutis* ob frequentem commotionem *patheticam*, ob diætam tenuem & *spirituosam* &c. proficiat, quo sanguis efficacius liberalius & *copiosius* eliminetur, ubi frustraneus erit metus, quasi talis Hæmorrhagia *excessiva* sit & actuale detrimentum afferat & inferat: unde consultius egerit artifex, si cum moderamine & justo *regimine* expectat, donec natura *sua sponte* à tali Hæmorrhagia remittat, eandemque denuò *retineat*: quod si enim medicus contra *sensum* & *consensum* naturæ præmaturè ejusmodi actui *turbas* & *impedimenta* inferat, tunc eò *periculosiores* exinde emergunt

affectus & consecutiones: ad minimum *eo usque* prudens artifex expectare debet, donec talis Hæmorrhagia *actu* excedat: nam si *ante excessum* eandem cohibet, tunc *justum* ejusmodi *successum* offendit: illud enim constans est experientiæ medicæ testimonium & documentum, quod Hæmorrhagiæ frequentius in *defectu* quam in *excessu* laborent, unde antea artifex de eo certus esse debet, an æque eadem positivè & *verè* nunc excedant: & hæc cura per expectationem in negotio Hæmorrhagiarum illam salubritatem multis modis commendandam, involvit, quod *sensibilis* earundem decursus non offendatur, adeoque tot fontica pathemata evitentur, quæ ab earundem *perturbatione* æquiori & certiori metu expectanda essent: cujus rei testimonium perhibent imprimis *Hæmorrhoides*, *Menses* & *Lochiorum* fluxus, quò Hæmorrhagias post *abortum* referimus, quæ *præmaturè* oppressæ inter alia incommoda ad *futuros* abortus eò certius disponunt.

§. XI.

Hæmorrhagiarum consideratio ducit nos ad *minimum hæmorrhagicorum* disquisitionem, in quibus perinde non rarò cum multo emolumento *cura per expectationem* exerceri potest, sermo nobis est de *ejusmodi* commotionibus *acerbioribus* & impetuosioribus ad Hæmorrhagias *tendentibus*, quales sunt *congestoriæ*, quæ ad ultimam sanguinis *eruptionem* collineant, sed quæ interdum ita *implicatæ*, *æquivocæ*, *sensibiles* & *immoderatæ* sunt, ut nullum *positivum* adjumentum *facilè* admittant, ni in *impetuosiores* commotiones *spasmodicas*, *inflammatorias* aut *febriles* transeant, unde minimè consultum est, quo artifex *priores* motus ita impellat atque urgeat, ut spem ludicram & credulam formet de *facilius* impetranda actuali Hæmorrhagiæ promotione: ex ejusmodi casibus & occasionibus produci-
mus apparatus ad *Mensium* fluxus collimantes, qui *interdum* ita *immorigeri* sunt, ut si artifex cum emmenagogis suis re-
me-

mediis mox irruit & confugit, facile subinde vehementes *spasticos* aut *convulsivos* motus excitet, de qua re egit D. D. *Præses Disp. de mensium anomaliis convulsivis*: aut si in *senibus plethoricis* oriuntur molimina ad *Hæmorrhagiam narium* tendentia, tunc certe perperam egerit medicus, si hæc molimina cum *calidis* medicaminibus & regiminibus adjuvare contendit, ubi exempla prostant, quomodo interdum in tali passu per ejusmodi methodum, licet interdum sub *alia intentione*, *apoplectici* & *paralytici* affectus provocati fuerint: idem etiam valet, de inconsulta *Hæmorrhoidum* promotione, quando molimina quædam circa Venam Portæ progrediuntur, ubi per *vulgarem* usum *aloeticorum*, *helleborinorum*, *aromaticorum*, *spirituosorum*, interdum gravissimi *hypochondriaci* affectus, nonnunquam *infarctus* suspecti viscerum imprimis *Hepatis* & *Splenis*, aliquando atrocissimi *colici* cruciatus, quandoque plane internæ *inflammatorie* commotiones excitantur: sub hisce vero apparatibus, rectius artifex *expectare* & non ita *fugitivè*, directè & positivè in negotium illud ruere aut naturam valde commovere, sed sub *privativa* methodo continenter & prudenter *naturæ activitatem* observare, *incongrua* accidentia remove, bonum *regimen* ordinare, ad minimum illa *tempora* atque *occasiones*, in quibus à nimio suo impetu & *fervore* congestorio natura abstinuit & *tranquillior* atque *moderatio* reddita est, expectare & tunc demum ad *positivam* salutaris ejusmodi *Hæmorrhagiæ* promotionem concurrere debet, ne *præmatura* quadam *operositate* aut culposa *præcipitantia* prædictis *gravioribus* affectibus ansam præbeat: loquimur vero hoc loco de eo, quod artifex sub ejusmodi moliminibus *acerbioribus* *Hæmorrhagicis* non *directè* artificioso suo concursu naturam *impellere* & urgere, sed *aliam occasionem* expectare, interea vero eandem naturam *impetuosius* ad scopum hunc ruentem & tendentem *mitigare* & complacare debeat, ne in

molimine tali *excedat* & loco *salutaris* sui finis atque exitus, varia incommoda & graviora mala inferat; & quod hoc loco de Narium Hæmorrhagia, Mensibus & Hæmorrhoidibus diximus, illud etiam valet de *Lochiorum* fluxu, quando *defectivè* succedit, attamen per motus quosdam *spasticos* urgetur: quid unquam in tali casu & passu remedia *impellentia* indiscretim adhibita præstiterunt, experientia consulenda erit: nos dicimus quod circa hunc finem & affectus ejusmodi conspectum aliquandiu medicus *acquiescere* & *expectare*, alias vero salutare intentiones interea exequi & ad futuram *tranquillior* Hæmorrhagiarum promotionem viam & aditum parare debeat: quod nunc de *moliminibus hæmorrhagicis* dictum sufficiat.

§. XII.

Si ullus vero notatu *dignus* affectus occurrit, in quo curâ per expectationem cum *eximio* emolumento applicari potest, tunc sane Febris est, affectus non modo quoad invasionem *frequens*, sed & quoad indolem suam *celebris*, in quo non modo artifex congrua *tempora* & opportunas *occasiones* expectare debet, sed & ubi sub usu boni moderaminis & *regiminis* solam naturæ *medicationem* & opem citra *positivum* concursum interdum expectare potest: in hac febre subinde non infrequenter hæc *expectatio* cum longe majori commodo & adjumento adhiberi potest, quam si *operosa* & *officiosa* ars sollicitè & frequenter remedia magnorum titulorum & encomiorum obtruserit, siquidem ipsa experientia teste *interdum* patientes sub hujus curæ usu & *citius* & *firmius* & *sincerus* convalescunt, quando sine ulla artificiosa *correctione* natura suis viribus sufficienter instructa, *simplici* methodo ad salutare effectus atque scopos tendit: & sicut ipsa Febris *actus naturæ* est *extraordinariæ* inventionis atque dignitatis, in quo *singularis* illius activitas & *prudentia* inclarescit, ita in eadem *expectatio* cum singulari prudentia adhiberi potest & debet:

bet: nititur vero hæc partim ipsa illa *autocratia* ejusdem naturæ per quam periculum imminens *sua sponte* superat & avertit, partim illa *ordinata* & proportionata motuum febrilium administratione & *directione*, qua rationem *temporis* exacte servat, neque *confuse* & perversè operatur: sunt vero illi *ordines*, quos natura in *febris* ritè perficiendis applicat, dum antea *causam morbificam* bene & sufficienter *præparat*, deinde legitimè *separat* & secernit, & denique etiam *eliminat* atque excernit, quas singulas operationes ita perpetrat, ut nihil *præmtaurè* aut *præpostere* perficiat, sed tempore *congruo* exerceat, adeoque ipsamet *expectet*, donec materia legitimè *præparata* & convenienter *secreta* est, quo peracto denique eadem *ultimam* evacuationem celebrat: qui ordo si ullo modo *offenditur*, non nisi *erroneos* successus & eventus involvit; si itaque artifex ex *subjecti* febricitantis indole & reliqua vegeta constitutione, nec non ipsius *febris* legitima invasione & temperata progressionem colligit atque rationabiliter judicat, quod in tali febre ipsa natura *sibi sufficiat*, neque ullis *positivis* artificiiis aut artificiosis manuactionibus & *provocationibus* indigeat, tunc & prudenter & convenienter suo officio fungitur, quando *spectatorem* & *expectatorem* medicus agit, & tantum ab *extra* removet atque *præoccupat*, quæ per *accidens* in tali salutari opere naturam offendere & *turbare* possunt: quod si enim medicus *præter necessitatem* manus suas positivè & impatienter huic negotio immiscuerit, tunc per *præmaturam* suam officiositatem naturam potius impedit & ægre afficit, quam reficit & sublevat: id quod ipsum quotidianis exemplis in *moralibus* occurrit, quam ægrè perferat natura tales obtrusiones cum ipsa satis capax sit ad negotium quoddam perficiendum: in tali itaque passu recte agit artifex, quando salutarem naturæ operationem & congruum effectum expectat: deinde si medicus quidem percipit & agnoscit, quod in febre quadam ritè deducenda

& absolvenda, naturæ *positivo* auxilio & adjumento sub-
veniendum sit, tunc hoc suum officium atque *ministerium*
minimè *præcociter* administrare, sed ipsa *illa tempora* &
congruas occasiones *expectare* debet, secundum quas na-
tura *hanc speciem* febris instruit; unde *temerarius* esset
ausus, si *confestim* excretiones febriles urgeret & impel-
leret, neque prudenter & patienter sufficientem materiæ
præparationem expectaret, aut si ante *sufficientem* excretio-
nem *motum* febrilem obrueret, *opprimeret* & turbaret,
quin potius interest, quo omnia juxta *ordinem*, feбри com-
petentem, perpetrentur, quo vero omnino prudenti &
temperata *expectatione* opus est, uti mox pluribus indi-
cabitur.

§. XIII.

Sed quo paulo clarius de hoc negotio differamus
& mentem nostram explicemus, dictum fuit quod *febres*
habeant suos *ordines* atque *proportionatos* successus, &
quod in iisdem legitima materiæ febrilis *præparatio ante-*
cedat & sufficienter etiam *succedat*, ut vel ex ipso *sanguine*
adhærentes & *inherentes* subtiles materiæ nocivæ abster-
gantur & *educantur*, vel ita *liberatæ* postea cum aliis hu-
moribus confluentibus excrementitiis *involvuntur* & in
mobilem consistentiam redigantur, porro in *congrua* rece-
ptacula transferantur & eo *secernantur*, atque ita in co-
pia quadam collectæ, denique *evacuentur*, utpote qui or-
do atque actus *tamdiu* continuare debet, donec corpus à
peccante causa *liberatum* & repurgatum est: cum vero præ-
via illa *præparatio* non nisi certis *motibus* impetretur, ita
haud *inordinata* deprehenditur natura in *legitima* febrium
administratione, ut *tunc* motus *excretorios* suscipiat, quan-
do materia *præparanda* est, qualis *inversio* salutaris ordinis
febrilis non nisi *perniciosa* esse potest: ad præparandam i-
taque materiam febrilem pertinet, quo sub *intensiori* san-
guinis transpressione per partes solidas, *fibrosas*, successi-
vè

vè *coherentes* materiæ peccantes avellantur & *abradantur*,
 cujus *intensioris* commotionis *inseparabile* confectarium
calor & æstus intensior & acerbior est: vel ad hanc *præpa-*
rationem requiritur, quo sub *auctiori* tali commotione è
 partibus *afflictis* resorbeatur & *abstergatur* vel sanguis *incar-*
ceratus vel adhærens quædam *ulcerosa* materia, quod præ-
 cipuè valet de *hectica & inflammatoria* febre; cujus *auctioris*
 commotionis *confectarium* idem est, nimirum major æstus:
 vel præparatur etiam materia peccans, quando ab aliis par-
 tibus, imprimis vero ab *extremitate* corporis ad *interna* vi-
 scera, ubi materia febrilis *delitescit*, humores assunduntur,
 & eo volubiliores, mobiliiores & *fluidiores* substantiæ ve-
 huntur, quo illa materia febrilis *emolliatur*, adeoque è *car-*
ceribus suis ducatur: cujus *restrictionis* à superficie corpo-
 ris ad interiora confectarium est *frigus*: sicut & *præpara-*
torio & secretorio & excretorio effectui velificatur sufficiens
organorum capacitas, amplitudo & *permeabilitas*, cui pro-
 movendæ eadem *repressio* sanguinis à *peripheria* ad *interna*
 viscera inservit: ex quo facile colligere licet, quomodo
 hos *ordines* artifex apprimè attendere & dextrè i-
 mitari debeat: imò imprudens audacia esset, si quisquam
 vellet sub *vigore æstus* febrilis *evacuationes* urgere, *sudores*
 elicere, excitulare, & ægrotantem cum *diaphoreticis* regi-
 minibus & medicaminibus torquere: *expectandum* potius
 est, donec in actu *præparatorio* vel *sua sponte* natura ad suffi-
 cientem & salutarem effectum pertigit, vel eo etiam certis
adminiculis promota fuit, quid quod expectandum est, quo
sufficiens talis præparatio præcesserit, ne nimis *fugitivè* &
præmaturè ad excretionem properet: unde etiam veteres
 dixerunt, quod *cocta movenda sint & non cruda*: & ita par-
 tim *ratio sana*, partim *indoles* ipsa febris indicat, quid de ta-
 li prudenti *expectatione* sperandum, & contra quid de te-
 merario & *præmaturo* impulsu metuendum sit: idem etiam
 valet, quod in *acutis* febribus, quando *horripilatio* affligit

nulla excretio *diaphoretica* concitari & in *intermittentibus* nulla *emetica* aut *cathartica* evacuatio sub *horrore* & frigore provocari debeat: *expectandum* itaque est, donec vel ipsa natura post præviam præparationem materiæ *sponte* ejusmodi evacuationem subordinet, vel per motus præcedentes materiam morbificam ad faciliorem & promptiorem evacuationem, *arte* provocandam, prædisposuerit: utpote quæ cura per expectationem juxta hanc simplicissimam rationem & administrationem in experientia medica salubritatem suam promittit.

§. XIV.

Principalis utilitas curæ per expectationem inclarescit in *Crisibus* febrilibus, quando videlicet materia peccans *certo* & *destinato* die, posteaquam sufficienter *cocta* sive *præparata* fuit *simul* & *femel* ejicitur, adeoque *unico* hoc excretorio *solemni* & *singulari* actu corpus liberatur, in quo hi respectus eximiæ dignitatis observandi sunt, quod naturam in *crisibus* perficiendis ut plurimum *sufficienter* viribus instructa sit, imò quod peculiari consilio & exquisita *extraordinaria* activitate *crises inveniat*, suscipiat atque dirigat, tanto magis verò quod tam exacta *periodo* eandem absolvat & *certis diebus* apparatus suos atque *præparationes* administret, certo etiam die ultimum actum *excretorium* exequatur, adeoque motus suos sub sollicita & accurata directione prosequatur, neque *maturius* materiæ evacuandæ expulsionem prosequatur, donec eadem *sufficienter* & quantum ad *simultaneum* actum excretorium pertinet illam *præparaverit*; interea eadem natura tamdiu *expectat*, usque dum *apparatus* hosce condignè absolvit & præmisit: & quemadmodum ejusmodi *crises*, si *legitimè* decurrunt, omninò *salutariter* exeunt & simultaneam opem afferunt, ita quidem consultum esset, si natura humana ubique tam *expeditè* & *ordinatè* negotia sua perduceret: interea vero vicissim inconsultum & non nisi cæcus ausus esset, si artifex qua-

quavis vi & quocunq; *impulſu* ejusmodi crifeſ proſequatur, vel eo naturam *cogat*, commoveat, & *neceſſitet*, quin potius prudenter & cum moderamine *expectare* debet, donec *ipſa natura* ad actum talem ſeſe accingat, eundemque ſuſcipiat: quod ſi etiam contigerit, ut in febris *apparatus* ad futuram *crifein* ſpectantes compareant, tunc perinde medicus cum prudentia & temperantia *crifein expectare* debet, minimè verò eandem *præcipitare* & *impetuoſè* concitare, ſed ita invigilare, quo *moderatè* & efficaciter eadem decurrat, quare Hippocrates *Secl. I. aph. 19.* dixit: *quæ judicantur & judicata ſunt, neque movere oportet, neque innovare ſive purgantibus, ſive aliis irritamentis, ſed ſineere.* Alibi dicit: *quieſcendum eſt*, quod certo reſpectu nihil aliud eſt, quam *expectatio*: repetit hoc ſenex *lib. de Humoribus §. 3. text. 83.* & dum æquivocus valde actus eſt, quo quidam crifeſ *præoccupare* præcipiunt, adeoque *apparatus* illos *intercipere* jubent, ita officio medici magis conſentaneum eſſe nobis videtur, quando etiam in tali ſtatu *prudenter* expectat, ac *instantem* *crifein* minimè turbat aut *ſupprimat*: cum quo conſilio multi ex veteribus, quibus negotium crifeos rectè perſpectum eſt, conſentiunt & propterea in directorio actus critici multam prudentiam & dexteritatem ordinant & commendant: quo adhuc illud adjiciendum eſt, quod, cum juxta veterum dicterium *nihil paucum criticum ſit*, propterea artifex ſolicitè evitare debeat, ne excretionem criticam, dum *ſuccedit*, offendat, neve *largiorem* evacuationem abhorreſcat, ne eandem *præmaturè* obruat & *ſupprimat*, ſed in tantum *ſufficientem* illius ſucceſſum *placidè expectet*, & ſi neceſſitas *demum* requirit atque *urget*, eandem mitiget & *coërceat*: quo vero in hoc negotio magis *ordinatè* artifex procedat, faſ eſt, quo antea non modo febris, ſed & *crifeos* febrilis veram *indolem* rectè agnoſcat & *tempora* diſcreta, quæ occurrunt, bene obſervet.

§. XV.

Hæc salutaris cura per expectationem subinde etiam sese extendit ad *exanthematicas* febres, quarum excretio *pustularis* vel *maculosa*, licet non æque exquisitè *critica* sit, tamen *proportionatis* febrium *periodis* communibus exactè respondent, ita ut neque *præmaturè* neque *præposterè* contingere debeat: utut vero in talibus febribus absolutè *salutare* est, quo exanthemata talia *efflorescant*, tamen etiam pro *indole* talium febrium absolute *congruum* & salutare est, quo eadem *justo tempore* erumpant: etenim communiter periculosum, ad minimum *suspectum* indicium est, si illa *præmature* erumpunt, ubi contingit, ut facile *fugiant* & retrocedant, omissis aliis *ominosis* successibus & accidentalibus effectibus; unde convenit, quo eadem *stato* & *convenienti* die ab intra extrorsum transferantur: quæ singularis qualitas salutaris illius methodi est, quam natura in febribus talibus, recte deducendis, servat: quemadmodum vero ipsa, si officio suo ritè defungitur, hanc efflorescentiam non *præcipitat*, sed sub laudabili *moderamine* & *continentia* perficit, licet eandem *maturius* administrare posset, testimonio *variolarum*, *morbillorum*, *petechiarum* (sicut *morbilli* præprimis anno præterito hic loci à sua genuina indole degenerarunt & sub multo anomalico successu *præmaturè* effloruerunt) imò quemadmodum exanthemata talia *per artem maturius* expelli possent, sed quemadmodum etiam *præmatura* talis expulsio, quam *natura* committit, periculosa & *ominosa* est, imò quemadmodum natura *legitimè* has febres exercens, *congrua* illa tempora servat & motus atque effectus febriles sibi invicem condignè *subordinat*: ita minimè convenit per artificia *præmature* exanthemata expellere, aut ita incompletè & inconvenienter juxta morem imperitorum hominum judicare velle, quia materia peccans *maligna* est & valde perniciofa, ergo eliminari imò *sine mora* expelli debet, neque quicquam

referre an hæc exterminatio *hodie* sive *cras* contingat, *modo* evacuetur: imò quia maligna est & *præcipitis* efficaciam, ita utile & necessarium esse, quo *repente* & sine ulla *cunctatione* & *patientia* evacuetur: quale iudicium *luctuosus* effectus & eventus evidenter refellit: ob id maximè refert, quo in febribus hisce, recte tractandis, medicus curam per *expectationem* exerceat, & *tempora* aut *dies* attendat atque expectet, quibus proficuum est, quo exanthemata illa prodeant, haud verò *præmature* artificiis suis *impellentibus* & *expellentibus* subveniat, sub illo *simulato* prætextu, quod naturam in eo *sublevare* velit, ne difficilis sit futura efflorescentia, qualis sublevatio interdum in periculofum *immaturum* & *præmaturum* impulsus definit: quodsi vero contigerit, ut propius circa *congrua* tempora apparatus ad proximam *excretionem* necessarij *deficiant*, tunc naturam commodius ad talem evacuationem *positive* ducere licet, quæ cessante hac circumstantia per ejusmodi *præmatura* auxilia magis *turbatur*, quam *sublevatur*: ita ad *communem* tantum experientiam provocamus, quo attendantur & dijudicentur, illa conamina vulgaria practica, quæ per femina affatim nota, *variolarum* faciliori *expulsioni* velificari debent, an *tantum* unquam votis & promissis satisfecerint, *quantum* vulgò deprædicata constant: imò ulterius in præfenti animadversione dicimus, quod sub bono *regimine* & usu hujus curæ per *expectationem* exanthemata talia *longe melius* tranquillius & ordinatius efflorescant, imò firmitus & *constantius* in *peripheria* corporis maneant, quam si optima & maximè speciosa remedia *expellentia*, antidotalia, cor præservantia, *bezoardica* & similia operosè & studiosè adhibita fuerint: eximium hujus rei testimonium nobis præbent *variolæ*, in quibus quid & quantum prudens *expectatio* valeat Sydenhamius & multoties etiam *Excellentissimus Stablius* monuerunt: quodsi etiam exanthemata præmaturè *retrocesserint*, tunc in eodem casu *persæpe* cura per *ex-*

pectationem prudentem plus proficit, quam officiosa & sollicita *expulsio*, quæ non raro *sinistrè* successit & consultius esset simul à communibus tentaminibus abstinere, quibus egregia virtus passim adscribitur, id quod inter alia valet de *vesicatoriorum* applicatione, quorum usum non admodum probatum non modo attenta *experientia* sed & ex eadem Gerhardus Columba in *Tract. de febribus pestilentialibus* inter alios attestatur, unde *interdum* sub tranquillo regimine in ejusmodi necessitate expectatio *plus* valet, neque *ita* nocet, uti *impetiosa* aut *anxia* commotio.

§. XVI.

Et ita perlustravimus quod & quomodo cura per expectationem in Febrium negotio non raro cum eximia salubritate exerceatur, cui considerationi adhuc hanc adjicimus, quod interdum eadem cura in diversis arduis febrium *symptomatibus* locum inveniat, quando hæc *positivo* quodam auxilio averti non possunt: hujus indolis inter alia periculosa symptomata sunt *inflammationes internæ*, quæ ab *immediata* adminiculorum applicatione præclusæ sunt, quales sunt *phreniticæ*, *cynanchicæ hepaticæ* aut internæ erysipelaceæ aliæ commotiones, quippe quæ febrem præsentem valde *periculosam* reddunt, ut propterea maxima prudentia opus sit, ne ullo modo *sinistræ* commotiones aut pravi *impulsus* excitentur, ex quibus tanto certius funestus eventus metuendus erit: sed quibus vicissim *directe* dissipandis & *discutiendis* nulla opera adhiberi potest, unde talis afflictio *naturæ* committenda erit, quæ ne in tam arduo negotio *turbetur* & *impediatur*, *in tantum* sublevari debet, ne ab *ullo accidenti* offendatur: ob id sub *bono regimine* & *moderamine expectandum* est, quid & quantum in tali necessitate natura illa commiserit: hæc expectatio vero nititur *impotentia* illa *positivi* & *directi* concursus ad inflammationem talem internam, *arte* resolvendam: ejusmodi conditionis sunt affectus *soporosi*, qui symptomaticè

fe-

febris fese conjungunt, in quibus *interdum* prudens & moderata expectatio administranda est, quando videlicet sub februm decursu tales affectus ex *stasi* quadam in *cerebro* facta, aut *varicoso* infarctu, aut particulari humorum *secessione* intra cerebrum, aut actuali *suppuratione* ortum suum capeffunt, quando in artificis *potestate* non est, quo ejusmodi afflictionibus *positive* subveniat: ubi iterum nonnunquam magis expectandum est, quid *Deus & Natura* in ejusmodi statu efficiant; sed ne hæc penitus deferatur, à diversis *irritis* tentaminibus partim *abstinendum* est, ne ab eorum usu eadem *turbetur* & supprimatur, partim per *privativam* medicationem & usum boni regiminis in tantum subvenire licet, ne alia *accidentia* in afflictum talem statum irruant eundemque magis exacerbent; & quid dicamus de frequentibus *alvi retentionibus* & firmis occlusionibus, quæ mox cum *prima* febris invasione inchoant, ubi interdum nondum sufficienter constat, an febris *benignam* an *malignam* indolem contineat, an *exanthematica* an *alia* sit futura, adeoque *temerarius* ausus esset, si mox ad alvum *commovendam* medicus manus applicaret, unde in tantum expectare convenit, *donec* indoles febris magis constet, ut judicare liceat, an *consultum* sit à tali provocatione *abstinere*, an vero febris permittat, quo hæc excretio *liberetur*: idem etiam valet, quando in diversis febribus maximè vero *malignis* & *exanthematicis* *spontaneæ* quædam *diarrhææ* oriuntur, quas minime ita fugitivè & impatienter aggredi convenit, sed expectandum erit, donec *certius* illucescat, quod ejusmodi alvi fluxus *positivam* noxam minentur: nam *præmaturæ* alvi incrassationes aut *positivæ adstrictiones* communiter luctuosum eventum involvunt: & quid de *deliriis* sentiamus, quæ sese ut grave symptoma variis febribus conjungunt: illud breviter dicimus quod in eorundem emendationem raro *positive* influere liceat, quin potius sub reliqua congrua tractatione consultum erit, eorundem

dem *eventum*, magis *expectare*, siquidem in praxi medica abunde cognitum est, quid *vulgares* methodi deliriis symptomaticis oppositæ, conferant.

§. XVII.

Neque tantum in hætenus recensitis affectibus cum salubritate cura per expectationem administrari potest, sed dantur etiam adhuc multiplices casus, in quibus minimè *positivè & directè* succurrere potest artifex, sed ubi potius *expectare & attendere*, imò observare debet, quomodo præsentī afflictioni *natura* medeatur, inter alios tales casus producimus hoc ordine *internas inflammationes*, quibus *directè* tractandis *via* præclusa est, ita ut remedia *resolventia & discutientia* minimè tam facile & citò, nedum ita *simpliciter* ad affectum locum transferri queunt, & quicquid in earundem cura *ars* valet, illud plurimum *remotivè* operatur, hinc *naturæ* relinquendum est totum hoc principale negotium, quo ipsa imminentem corruptionem arceat & congrua atque legitima methodo inflammationem absolvat, ob id *expectandus* est talium internarum inflammationum eventus, cum in artis *potestate* non sit, quo *affectus* locus ullo *immediato* auxilio sublevari possit: idem etiam porrò valet de internis aliis simplicibus *stasibus* atque diversis *infarctibus profundius & intimius* in visceribus hærentibus, quales sæpius medicamenta magis *offendunt & exacerbant*, quam dissolvunt atque liberant: quod præcipue dici potest de quibusdam *scirrhis* in *hepate & pulmonibus* hærentibus, qui per *communia* aperitiva & resolventia *interdum* in *actualement* corruptionem conjiciuntur, ubi nonnunquam magis salubre est, non modo à talibus auxiliis *abstinere* sed & cum inodesta & *privativa* curatione *expectare* quomodo benigna natura huic *intricato* malo consulat, quæ propterea non per ludicras tractationes & *incongruas* commotiones turbanda & enervanda, quo minus posthac huic calamitati dextrè medeatur: & quid quæso

ars medica valet in curandis *internis ulceribus & suppuratio-
nibus*, quousque sese extendunt *vulgaria mundificantia &
travmatica*? nonne in talibus afflictionibus medicus *expe-
ctare* debet, quid natura agat in negotio & puncto *consoli-
dandi* ulceris, quo præsente nonnunquam bonum regimen
plus proficit quam *operosa* artificialis medicatio: neque
medicus in omni suppuracione *interna* naturæ *vias* mon-
strare potest, per quas pus genitum *constanter & perfectè* e-
liminet; quin potius prudenter ipse *expectet*, quando &
quomodo natura illud denique effundat, testimonio sup-
puracionum *in cerebro*, quæ pus nonnunquam *ex auribus*
interdum *è naribus* emisisse leguntur, sed quis ita firmiter
& indubiè in tali negotio naturam *imitari* poterit? ni in si-
mili passu cura per expectationem exercenda sit: cujusmo-
di necessitas occurrit in *peripnevmonia*, quæ in *maturatio-
nem* transit; quis quæso *directè* sine ulla suspicione pus *e-
vacuare* poterit? quis *internos abscessus* purulentos hacten-
us *occlusos* aperire potest? ni expectatione opus sit: & sa-
nè in tali calamitate sæpe evilescit *officiosa & operosa artifi-
cis* industria & contentio, quin interdum plane *acciden-
tales* casus salutarem eventum post se trahant, qualis alle-
„gatur ab *Excellentissimo Bohnio de officio Medici duplici cap.*
„2. pag. 25. ex *Bernier Essais de Medicina Part. II. cap. 15.* de
„mula, quæ ægrotantem vomica pectoris laborantem in
„tantum curavit, quo vomica rupta sit, quam medicus a-
„perire non potuit: quales casus interdum medicum ad-
eo necessitant, quo patienter & prudenter expectet, quid
in tali calamitate natura humana præstitura sit.

§. XVIII.

Et quid artifex agat, quando diversa *absurda* subjecta
deglutita fuere, sive sint subtilia *acuminata*, sive alia *solida*,
ubi quidem interdum talia adminicula commendantur,
quæ vel impetrandis & involvendis vel resolvendis illis
quadrare possent: sed quoties non à puellis & puerulis aci-

culæ & nummi deglutiuntur, ubi haud ejusmodi auxilia subordinantur, sed ubi *sua sponte* atque sola natura subiecta illa denuò *egerit*, ita ut tantum expectatione opus sit, præprimis cum artifex *evitare* non possit, ne *transversim solidata* talia è tenuibus intestinis per angustius *cæci intestini* foramen, in *crassa* intestina tendat adeoque *obstructionem* aliquam inferat; in quali passu interdum sola expectatio commendanda est: æquale judicium ferre possumus de illo casu, quando nonnunquam *calculi perverso* quodam situ è *pelvi ureterem* ingrediuntur adeoque *obstructionem* quandam causantur, quis quæso tunc *situm* mutare & per remedia emendare potest? exulant hic meritò impellentia & *diuretica*, quæ eò magis hunc perversum situm & obstructionem *obfirmant* atque dolores augent & exacerbant: neque semper emollientia & *lenientia* remedia anxiiis desideriis satisfacient, ut omninò interdum *patientia* & *expectatione* opus sit: quousque quæso sese medica *potestas* extendit in curando *polypo cordis*, in resolvenda *concretionem pulmonum* cum *pleura*, in *tophis pulmonum* &c. quid aliter artifex quam expectare potest, quid *natura* in removendis talibus eximiis impedimentis denique committat: nisi *privativè* prospiciat, ne interdum ex ejusmodi statu damna quædam connexa emergant; & licet hæc expectatio non *positivam* opem ejusmodi affectibus conferat, id tamen omninò proficit, ne interea *alia tentamina* eosdem affectus *acerbiores* reddant & variis periculosis *complicationibus* ansam præbeant; quid porro potest ars efficere, in *genesis calculi*, quando jam *prima initia* adsunt; potestne *evitare* quo calculus generari *desinat*? & quanquam eadem *aliquid* in hoc negotio valeat, illud tamen respectu *reliqui* status exiguum & *insufficiens* est, sed *successiva* renum & vesicæ *absterfione* nimiam aut nimis acceleratam *genesin* illam tantisper *præoccupat*; sed quid de reliquo agere & præstare potest eadem ars medica? nonne expectare debet, donec ipsa natura

tura reliquos calculos, qui geniti sunt ad *excretionem* commoveat? nonne audacia esset, *præmaturo* impetu calculos *impellere* & provocare velle, utpote quales *artificiales* calculi commotiones, ut plurimum longè aliter cedunt & succedunt, quam promissâ atque vota inferunt: & quod si contigerit, ut in aliis partibus *tophi* generentur, sive in *pulmonibus* sive *hepate* sive *cystide*, & si possibile esset, quo medicus eorundem *præsentiam* exactè sciret & de illa *certus* esset, nonne illi *naturæ* relinquendi erunt, quid ipsa cum iisdem denique committat, nonne propterea artifex expectare debet, cum ipse eosdem exquisitè gubernare non possit & vulgata *lithontryptica* remedia magis in *opinionem* quam in *facto* juvent & ita ut plurimum spem decollent: unde etiam in tali casu *consultius* est expectare, quam *irrita* & vana tentare, siquidem interdum in parallelis casibus *diutius* afflicti vitam protraherent, ni per *incongrua* tentamina sub multa impatientia & defectu expectationis, maturius ad extrema fata promoverentur.

§. XIX.

Inter alios affectus, qui multam attentionem merentur disquisitioni nostræ sese commendant *vitia motuum* sive in *excessivo* sive *defectivo* successu consistant, in quibus perinde *nonnunquam* cura per expectationem applicari potest; etenim si contingat, ut motus quidam *congestorii* sub qualibet adhibita opitulatione ab indole sua & repetita *recursione* non *discedant*, tunc non æque *continua* remediorum oblatio proficua est, quæ non modo *genericam* naturæ activitatem turbat, sed & reliquum *ordinem* vitalem admodum afficit & offendit, ut ob *multitudinem* ingestorum medicamentorum diversi *confusi* affectus & effectus superveniant & *eò citius* lethalis eventus excipiat, cujus causam non malè quidam in multitudine Therapiæ quærunt, dum dicunt: *man hat sich mit vielen Arzeneien verderbet, daß es auf die Zeit nicht mehr helfen wollen.* Consul-

tius itaque est in tali statu *expectare* & *abstinere*, quoniam interdum *sibi relicta* natura ita se recolligit & sibi moderatur quo in pristinum ordinem redeat & sub bono regimine & congruâ diætâ pristinum sanitatis ordinem revocet: aliquando *itinerâ* suscepta & *mutationes* loci sub ejusmodi prudenti expectatione *Chronicum* talem morbum emendant, in quibus contra dictærium illud valet: je mehr sie brauchen, je mehr sie klagen: sie sind durch das viele Brauchen mehr verderbet als gebessert: aliquando etiam sub tali moderata & *congrua expectatione* transeunt illæ periodi aut *illa tempora*, quibus ejusmodi affectus maxime affligunt, ut posthac ob *mutationem ætatis* ipsa talis afflictio quantisper *immutetur* & deinde *faciliorem* complacationem assumat: sed dum hæc proponimus, aures nostras feriunt vulgares illæ oblocutiones, quomodo interea patienti succurratur, ne priorem affectum patiatur: etenim in hac expectatione non multum solatii superesse: es sey dem patienten damit nicht geholffen, daß er so lange warten solle. Hic desiderat *plenariam* liberationem & quidem *maturam* & nihil cunctatam! ast hæc querelæ sunt testimonium impatientiæ, cum sane melius consultum sit, si patiens *futuram* sanitatem expectat, quam si *præsentem* ægrotationem per ulteriorem diversorum remediorum usum ita *depravat*, ut vel maturè *moriendum* sit vel aliquandiu sine spe *miserrime* vivendum: sane populus rectum videt, dum interdum perspicit, quod *multus* remediorum usus magis *noceat*, quam proficiat, hinc dicit: was soll man lange brauchen, es hilft doch nichts, wenn er wird ausgesiecht haben, wird es wohl wieder besser werden: *expectandum* itaque est, quia *officiosus* medicamentorum usus *interdum* magis nocet: & hæc brevibus quidem dicta sunt de motibus congestoriis: quid vero dicendum erit de motibus *insolentioribus spasmodicis*? adeone necesse erit ad *omnia* remediorum genera *confugere* & tot medicamentis & methodis torquere

quere & nihil proficere! sed modo in eo tantum hæc operositas & officiositas medica acquiescat! sane verum est, quod *Seneca* elocutus est *Epist. 95. Homo sacra res jam per lulum & jocum occiditur*; & quid ejusmodi temerarii saltus ab uno ad alterum, imò ab uno *extremo* ad alterum aliud promittant, quam luctuosum eventum: hinc illæ lacrymæ hätte ich doch nichts gebraucht! ob id prudentes *Philosophi* in arduis doloribus commendant *patientiam* & *medici* commendant *expectationem*, quæ certè longè majorem utilitatem habet, quam laboriosa & *anxia* illa medicamentorum ordinatio: & sicut plebejum est dicterium viel hilfft viel: ita invertimus hoc & dicimus, quod sæpe in talibus casibus verum evadat: viel schadet viel! unde consultius est *modeste* expectare: quid denique fiat in chronicis *convulsionibus*, ubi ob *inopiam* efficacium adminiculorum *necessitate* coactus artifex expectare debet, dum interdum etiam verum evadit & observatur nostrum assertum, si *maturius* expectatio adhibita fuisset, morbus ejusmodi vix in talem *gradum* aut *contumaciam* degeneraverit, in quam *acerbitatem* delapsus nunc est ob *omissionem* salutaris hujus *expectationis*; & docet propterea attenta observatio quid & quantum vicissim in morbis convulsivis illa *præceptum* atque *impatiens* remediorum ingessio utilitatis obtulerit, ubi à *contrario* utilitatem congruæ & moderatæ expectationis demonstrare placuit, quæ sese non tam ad *totalem* remediorum neglectum, quam ad *congrua* etiam *tempora* & *opportunitates* extendit, quibus medicationes congruæ suscipiendæ sunt, utpote quæ *altera* curæ per expectationem exercendæ *conditio* est.

§. XX.

Quod modo breviter de excessivis motuum vitiis dictum fuit, illud in ordine paucis etiam de *defectibus motuum* dicendum erit, videlicet, quod *interdum* in iisdem *occasio* occurrat, ubi cura per *expectationem* applicari potest: &

licet in variis ejusmodi casibus *occafio præceps* fit & plurimi practici in eo consentiant, quod in ejusmodi affectibus *nihil cunctandum*, sed periculum in mora fit, proptereaque necessitas postulet, quo tempestivè & assiduè selecta & probata auxilia adhibeantur, tamen nonnunquam etiam ejusmodi casus obtingunt, in quibus *de præfenti* parum amplius operari licet, adeoque expectatione opus est, qua *tempus opportunum* attenditur & observatur, ubi pro levamine ejusmodi morbi, denuò aliquid *positivè* operari licet: hujus asserti veritas inclarescet in *specialioribus* observationibus & applicationibus: si interdum contingit, ut ex *Mensium* vel *Hæmorrhoidum* repentinis suppressionibus certi *gradus* & quidem mitiores *defectivorum* vitiorum, quoad motus *vitales* occurrant, vel *paralytici* vel *paretici* vel *lipothymici*, tunc in cura talium ad primam causam atque *fundamentum* hujus afflictionis retrospicere convenit, siquidem ejusmodi affectus non melius neque rationabilibus & certius curantur, nisi Menses aut Hæmorrhoides *revocentur*, cum vero non ita *indiscretim* Menses & Hæmorrhoides reparari & restitui queant, ita in cura illorum affectuum quoad hanc fundamentalem causam *tamdiu* expectandum est, donec *opportunum* illud tempus revertatur, in quo Mensium & Hæmorrhoidum revocatio *promovenda* erit: etenim *menstrui* recursus servant sua *congrua* tempora & Hæmorrhoidum fluxus non rarò per *exactas periodos* decurrit, unde frivolum esset tentamen adeo *promiscuè* in Mensium & Hæmorrhoidum restitutionem irruere velle, qualis *confusus* impulsus non modo *salutarem* illum recursum harum Hæmorrhagiarum *turbabit* atque offendet, sed & *reliquum statum* morbi magis *confirmabit* & augebit: ob id in *simplici* Hæmorrhagiarum promotione & *restitutione* tam *difficulter* negotium succedit, quia *opportunitas* agendi non *expectatur*: & quamvis aliquando in ejusmodi affectibus *varia* tententur, tamen singulæ tales me-

medicationes parum *fide* & *ingenue* esse deprehenduntur, quia ad *fundamentum* negotii non pertingunt: occurrunt hujus schematis alia specimina & quidem quando evenit, ut certa subiecta ob *consuetorum sudorum anniversariorum*, quos hactenus cum *salubritate* eximia experta fuere, *suppressionem*, futuris frequentibus *lipothymis* obnoxia redduntur aut torporem & aliqualem *insensibilitatem* in membro quodam percipiunt, tunc neque nervina, roborantia, spirituosa & tonica neque *indiscretim* usurpata diaphoretica *satis exquisite* & firmiter conveniunt, nisi *justis temporibus* salutare sudores denuò promoveantur, ubi iterum prudenti *expectatione* opus est: possent hujus rei casus notatu digni commemorari, si tempus & propositum nostrum concederet: idem accidit, quando e *diarrhœa spontanea annua salutaris* subito & præmaturè *oppressa*, vera intestinorum *atonis* & conjuncta contumax *flatulentia* oritur, in qua licet carminativa magnorum titulorum & magnarum promissionum sedulo adhibeantur, eadem tamen vix tantum proficient, quantum *annis* illis temporibus promota & *revocata* talis *spontanea* diarrhœa efficiet: in quo passu denuò congrua *expectatio* utilis & necessaria est, donec *opportuno* tempore artifex ejusmodi consilia & auxilia suppeditare potest, quæ *proximè* atque *directè* ad affectum talem levandum atque è *fundamento* curandum spectant & contribuunt: quid quod in maximè refractariis talibus motuum vitalium defectibus confert interdum ejusmodi causas *intervenientes* expectare, de quibus *Illustris Stablius in Pathologia medica pag. 913.* dicit: *quæ magis directè ipsas movendi intentiones respiciunt, & in qualibet artificiali ope usurpata paralytin interdum abolunt, ubi exquisitos & intensissimos animi motus, admodum activæ intentionis nominat, & ad observationem Valleriolæ & A. N. C. provocat, ubi exempla allegantur Paralyticorum terrore*

ve-

vehementi & ingenti *iracundia* liberatorum & restitutorum.

§. XXI.

Et cum mentio facta fuerit quarundam *Hæmorrhagiarum salutarium* in quarum *revocatione* & *promotione* non rarò cura per *expectationem* adhiberi debeat, ita placet in hanc observationem paulo curatius introspicere, præprimis cum commoda occasio nos ad utilem hanc animadversionem ducat atque invitet: sermo nobis præcipue est de *Mensibus* & *Hæmorrhoidibus*, utpotè quæ *Hæmorrhagiæ* magis *defectivis*, quam *excessivis* vitiis obnoxia sunt: interea millenis exemplis admodum comprobatum est, quod *legitimus* harum *Hæmorrhagiarum successus* eximiam & evidentem *salubritatem* inferat, *imminutio* verò aut *plenaria suppressio* earundem *perniciosa* existat, ita in genere ex officio medici fluit, quo talem fluxum sanguinis omni prudenti consilio & necessario auxilio *sublevare* adeoque sollicitè evitare & *præoccupare* debeat, ne *turbæ* quædam in eundem incidant; proinde verò de hisce *Hæmorrhagiis* notatu digna illa circumstantia pensitanda & bene conferenda est, quod videlicet eadem *justis*, *statis* & *exquisitis* temporibus atque *periodis* revertantur id quod de *menstruo* fluxu indubium est; neque quoad *hæmorrhoidalem* fluxum plane inauditum est, quod & ipse *menstruis* periodis redierit, imò non insolitum est, quod certis temporibus *anni* revertatur: quodsi ita contigerit, ut talis *Hæmorrhagia* insolitum *defectum* patiatur & vel imminuatur vel supprimatur, tunc quidem *generica* indicatio est, quo *tempestivè* promoveatur aut *revocetur*: Ast in hoc necessario & laudabili actu minime negotia *præmaturè* sub prætextu tempestivæ operationis gerenda sunt, licet quidem consultum nullo modo sit, quo ejusmodi *Hæmorrhagia* in *diuturna* suppressione relinquatur: interea vero præ-

præstat *rationem* & justam proportionem æstimare & dijudicare juxta *prægressum* successum earundem Hæmorrhagiarum: si itaque Menses per *dimidium annum* suppressi fuere, nimis *diuturnum* esset, *non æque* in Hæmorrhoidibus, quando hæc antea per *mensuales* periodos decurrere non fuerunt: exinde concludimus, quod in *positiva* revocatione & promotione vel Mensium vel Hæmorrhoidum prudenti *expectatione* opus & vicissim cavendum sit, ne mox *immodice* & impatienter tales Hæmorrhagias *impellamus* atq; urgeamus, sed quo *illa tempora* expectemus, feligamus & observemus, quibus fluxus illi sanguinei reverti & progredi *deberent*; hanc circumstantiam si benè observamus, paulo *facilior* erit methodus, quæ deinde in cura talium *deficientium* Hæmorrhagiarum adhibetur: etenim illi *vani impulsus* promiscuè suscepti, *indoli* harum Hæmorrhagiarum penitus contrariantur & potius totum statum magis perturbant atque variis aliis gravibus pathematibus concurrentibus ansam præbent, quid quod longè *difficilius* ad *salutarem* effectum pertingunt, et si denique talem Hæmorrhagiam *impetuose* expellunt & extrudunt, facile totus *decursus* attestabitur, quam *iniqua* hæc fuerit promotio, quia *immatura* & *inopportuna* extitit: quod si vero *illa tempora* revertantur, quæ olim naturæ *usitata* fuere, tunc antiqui actus *memor* natura aut non rarò motibus quibusdam eminus ad eundem *contendens* facilius obtemperat auxiliis *hac occasione* oblatis & *tranquillius* in pristinum ordinem duci potest; & licet hæc *expectatio*, quam hoc loco commendamus non ita *absoluta* sit, quo circa *spontaneum* earundem Hæmorrhagiarum reditum occupetur, siquidem *rarius* suppressæ tales Hæmorrhagiæ *sua spontè* debite & convenienter erumpunt, tamen involvit *tempora* quædam, quibus ad *directam* & positivam illarum promotionem & restitutionem non facile quicquam operari integrum est & respicit potius tempora quæ *attendenda* & recurso suo ad hunc usum provide & prudenter applican-

da sunt: id quod de Hæmorrhagiarum promotione notare & commendare placuit.

§. XXII.

Tantò magis verò cura per expectationem exercenda erit, in morbis *intricatis & obscuris*, quando posthac in demortuis internæ quædam *concretiones* & excrescentiæ carnosæ, fungosæ, polyposæ vel in corde vel in pulmonibus vel in diversis abdominis visceribus observantur, aut ubi *ulcera* in ventriculo, intestinis & vesica urinaria conspiciuntur, vel si viscera talia actuali quodam ulcere *perforata* sunt, vel aliæ adhuc diversæ causæ ad *obscuros* morbos constituendos influunt & concurrunt: in talibus afflictionibus, quæ tamen *rariores* existunt, communiter *expectatio* non modo *tantum* valet, ac *operosa* medicatio, sed & *interdum plus* valet & *magis* conducit, quam *solicitus* medicamentorum usus: etenim *internæ* concretiones & excrescentiæ *nulla* medica arte dissolvi & removeri possunt, unde *naturæ* relinquendæ sunt, siquidem communiter nulla *indubia* & specialia signa occurrunt, quæ ejusmodi statum significant, ut propterea *nolens volens* medicus in tali passu *abstinere* & *expectare* debeat; illud vero tamen notandum est, ne in ejusmodi & similibus abstrusis morbis quisquam sibi qualemcunque *causam* fingat & eo impetuose & impatienter nitatur, utpote qualis ausus præsentem talem affectum longe certius atque citius *deteriorabit*; hinc moderata expectatio ad minimum ejusmodi morbum *præoccupat* atque defendit, ne *citius* in graviolem & *periculosiorem* statum incidat: quod enim *Hippocrates in Libro de Locis in homine §. 46.* dicit: *morbum si quis non cognoscat, medicamentum bibendum præbeat, non forte: si itaque levior inde fiat demonstrata via est, quod gravitatem inducendo curandus sit: si vero non levior reddatur, sed pejus habeat, contraria facienda sunt*: In eo nobis videtur, venerabilis *Senex* aliquid humani pati & cum *empiricis* colludere, nam morbum *non cognoscere* & medi-

ca-

camentum tamen five leve five forte exhibere, cæci tentaminis indicium est : & qui juxta *Celsum* in casibus dubiis, obscuris & similibus *anceps* medicamentum adhibere præcipiunt, videntur nobis non satis *accurate rationali* medicinæ satisfacere ; sed mox objectio illa in mentem incidit, ergone patiens ita *deferendus*, ergone concedendum est, quo morbus magis *obfirmetur* ? an regerimus an in ejusmodi affectibus arduis & *intricatis* medicus *certus* esse possit, quo per dubiam & *equivocam* suam medicationem *minus* noceat, si non prodest ? an *certus* sit, quo affectum talem per *ancipitem* ejusmodi methodum *minus* exacerbet & minus obfirmet ? & cum in tali statu non pauca neque etiam levia dubia vexata occurrant, ita consultius esse reputamus, quo medicus magis prudenter & sub *negativa* Therapia patienter *expectet*, donec affectus ejusmodi hætenus *abstrusus* indolem suam magis prodatur atque *manifestet* : etenim cum a medico temeritas, tanto magis cæca & quasi *irrationalis* aliena esse debeat, ita in ejusmodi arduis & secretis morbis per *experimenta occidere*, conscientiam *Christiani* medici valde sauciat, qui dum per *expectationem* moderatam *non peccat*, per temerarios vero *ausus* & cæca tentamina graviter *aberrat* atque peccat, ita & scientiæ magis conforme est, quo prudens expectatio præ tali minus secuta & inconstanti temeritate adhibeatur, qui enim in fortuna spem & fiduciam suam collocant, decipiuntur : unde rectè *Hippocrates Libro de decenti ornatu* eloquitur : *admiranda existimo artis inventa, quod scilicet prudenter & recte inventa sunt, minimeque à fortuna pendeant, & propterea Chilo* [apud *Lærtium* in illius vita] interrogatus quid fortuna sit, respondit : *ignarus medicus ! multos enim excæcat.*

§. XXIII. Progredimur nunc ad perlustrationem quorundam affectuum *Chronicorum*, quorum sedes atque radix *intimior* & profundior existit, quo remedia *insufficienter* penetrant ; adeoque causa morbi *per irum* attingitur, si partes glandulosæ videlicet intimius *obstructæ*, aut si *induratæ* vel perfecte *exulceratæ* sunt, ubi in defectu *positivi* auxilii ex artis *potestate*

pendentis, patienter & continenter expectare convenit, in quantum vel *natura* humana ejusmodi damno subveniat, vel ad ejusdem reparationem *initia* faciat & *vias* monstret, ut *postea* artifex commode *succurrere* queat, quem *terminum* artifex *interdum* expectare, attendere & observare debet : nam si *maturius* & operosius ejusmodi affectibus oppugnat, *nonnunquam* eosdem magis *exasperat*, quam minuit : huc spectant *intimiores scirrhi* profundius hærentes, in quibus nonnunquam *privativa* medendi methodus & cura per expectationem utilitatem suam attestatur : interdum etiam accidit, ut subiecta quædam pessima maximeque contumaci *cacochymia* laborent, quæ nullis medicamentis *hactenus* expugnari potuit, in qua *emendanda* & curanda *aliquando* expectatio plus valet, quam operosa *remediorum* ingestio, quæ dum in viis & humoribus persistunt, si *salinæ* & *sulphureæ* aut *resinosæ orgasticæ* indolis fuerunt, tunc humores magis *depravare* adjuvant : quando vero sub bono *regimine* & congrua *dieta* artifex expectat, donec *successiva* quædam salutari *excretionem* natura huic afflictioni opem tulit, tunc denuo remedia quædam ordinari possunt, quæ hunc naturæ actum *adjuvant* & *facilitant* : uti nobis exempla talia constant subjectorum eximie *cacochymicorum*, quibus illud consilium dedimus, ut ab *ulteriori* medicamentorum usu, qui ipsis hactenus frequens, copiosus, imo nimius fuit, *abstineant*, & sub *regimine* congruo, maxime vero sub *mobili* vitæ genere, aut sub adhibita *aëris* mutatione & temperie *expectent*, qualis inde eveniet corporis sui *mutatio* : unde accidit, ut postmodum longe *facilius* ad *melio-*
riorem conditionem transierint : in hanc classem ducimus *scandalosos* illos affectus, qui sub artis *potestate* non sunt, quocurentur vel meliorentur, quod nimirum *essentialem* eorundem conditionem attinet : uti sunt *Phthisis*, *Hydrops* &c. quippe qui affectus, verè & *perfectè* tales, *percurari* non possunt, ni rarissima exempla in observationibus legantur, ubi *natura* & non artifex inconsuetam & admirandam opem in ejusmodi casibus obtulit : quid vero in iisdem *frequens* remediorum
inge-

ingestio, quid *multitudo* assidua medicamentorum & *experimenterum* unquam commodi obtulerit? loquatur & testetur *experientia* medica! quid contra prudens & moderata *expectatio* emolumenti & spei in iisdem suppeditaverit, æque usus attestari potest; & licet per expectationem illi morbi *non penitus* percurati fuerint, tamen hæc expectatio, in *comparatione* ad prægressam operosam & multam medicationem, *plus* sæpe utilitatis obtulit: & quid non de *confirmatis* spasmodicis affectibus dicamus: ubi quæso reperiuntur *pollicitationes* tam stupendæ & miraculosæ *impletæ*? quis curat confirmatam *podagram* & *vagam arthritidem*? quid profunt remedia, imprimis vero illa speciosa experimenta & non experta *specificæ*? nonne multi denique ad hæc consilia confugiunt, *patientido, abstinendo, expectando*; de quo antea egimus.

§.XXIV. Non parum utilitatis sæpe confert cura per expectationem in *abortu* imminente & *fætu mortuo* præsentem: non loquimur de *præoccupatione* abortus, sed quando jam *primi* apparatus ad *futurum* abortum adsunt, ubi quæstio practica moveri potest, an abortum imminente *promovere* & *accelerare* expediat? quanquam vero remedia *directe* & *proxime* abortum promoventia *non* dentur, quæstio tamen eo sese extendit, an *consultum* & *salutare* sit, *talia* medicamina in hoc casu ordinare, quæ *vulgo* foetui *expellendo* dicata & destinata sunt, an vero magis *consultum* & *securum* sit, *expectare*, quid *natura* in hoc negotio committat? etenim status controversiæ nonnunquam in tali casu occurrit, ubi ad præoccupandum *imminentem* abortum artifex fermè omnem *penum* auxiliorum cum *frustraneo* effectu adhibuit & abortus propterea quasi *inevitabilis* videtur, an *proficuum* sit per communia *impellentia* & commoventia remedia abortum *accelerare*, sub spe & promissione citioris *liberationis*. In tali casu dicimus, quod medicus potius curam per *expectationem* exercere debeat, ni *talia* ipsi suppetant & consentent auxilia, quibus *certius* & *securius* abactionem talem sublevare queat; interea hoc loco de *vulgatis* & trivialibus mediis

diis loquimur: etenim si non expectaverit, hæc potiora *præjudicia* intercurrent, quod primo post præmissum usum *adstringentium* & foetum retinentium nunc talia *commoventia* medicamina adhibeantur, quæ *contrariis* atque *confusis* motuum successibus ansam præbent, unde non nisi *periculosi* & suspecti effectus & eventus metuendi erunt: deinde quod hæc subordinata *promotio* & *commotio* non sine eximia *violentia* & immodestia succedat, adeoque non modo violentum abortum causetur, sed & in *futurum* ad similes *impetuosos* abortus disponat: porro quod sub ejusmodi *immoderatis* promotionibus non raro *immodicæ* & periculosæ *Hæmorrhagiæ* excitentur, quæ sub *communi* Hæmorrhagias tractandi methodo *pessimas* consecutiones inferunt & perinde in futurum ad *habituales* abortus contribuunt: nec non quod communis talis *vehemens* promotio varias futuras commotiones *spasmodicas*, *hystericas*, *strangulatorias*, *cardialgicas* & similes invitet: hinc æquo & placido arbitrio atque judicio relinquimus, an non consultius sit, non modo ab *ejusmodi methodo* sollicitè abstinere, sed & propterea sub bono regimine & *virium* conservatione atque sublevatione *expectare*, quid denique in tali negotio efficiat *natura*; ni *urgentes* aliæ circumstantiæ alia consilia invenienda & conferenda injungant & commendent: idem etiam sentimus de *incipiti* illo negotio promovendi & exturbandi *foetus mortui*, in quo cum communiter etiam *impetuosæ* & vehementes methodi ordinentur, ita etiam communiter varii *suspecti* effectus coincidunt, quibus præoccupandis sane non parum interdum confert expectatio, quæ licet non *promiscue* applicanda sit, tamen in *certis casibus* & *temporibus* utilitatem suam promittit, imprimis quando in diversis subjectis valde *plethoricis* admodumque *sensibilibus* fortiores quædam commotiones non facile excitandæ, sed ab iisdem *suspecta* symptomata metuenda sunt, ut propterea *securior* via feligi & sub roboris sustentatione atque sublevatione *spontanea* naturæ activitas in *excutiendo* foetu mortuo *expectari* debeat.

§. XXV. Quando in corpore vivo humano paulo *profundius* hærent infixæ *festuæ*, *globuli plumbei*, *frusta telorum*, *cuspides ensium*, *cultrorum* &c. tunc interdum impossibile est, quo *secure* & *prompte* educi queant, unde aliquando *occafio* fert & variantes circumstantiæ jubent, quo ejusmodi subjecta *intacta* relinquantur, præprimis si *nulla* necessitas cogit; unde *expectandum* est, donec natura *apparatus* instituat, qui ad insolitorum talium subjectorum *exclusionem* tendunt, quibus denique adjuvandis & *sublevandis* artifex operam adhibere & conjungere debet: alias *præmatura* interdum industria & officiofitas non modo subjectum illud, sive *causam* continentem non attingit, sed & irritam & vanam methodum applicat, ex qua non nisi sinistri effectus metuendi erunt; quis *cultrivoros* ita *solus* curare & liberare potuisset, ni *natura viam* ad hanc curam præmonstraverit, quam methodum artifex *expectando* observavit & didicit, & si *emetica* aut *cathartica* adhibuerit, quis de *salubritate* harum evacuationum *vadem* se dare potuit? idem etiam valet de deglutitis *acubus*, *clavis*, *cuspidibus umbilicum* egressis: & quid dicamus de *internis* quibusdam abscessibus, quorum *exitum* natura ad *externa* direxit, i. e. quibus nonnunquam talis *apertura* inducta fuit, ut imposterum artifex per *hunc adiutum* ad *interiora* penetrare potuerit, qualis accessus cum à *natura* expectari debuerit, ita eventus monstravit, quæ commoda ab *expectatione* tali artifex impetraverit: & quid non proficiat hæc expectatio in *scirrhis internis sanguineis*, in *vomica pulmonum*, in *carcinomatibus*, in *cancro occulto*, utpote quales affectus interdum ex *levisima* aggressionem & tractatione temperata *offenduntur*, ut consultius sit *abstinere* & *expectare*, quæ auxilia, si non *positive* juvant, tamen illud emolumentum afferunt, quo affectum à *deterioratione* arceant & præoccupent; quæ *exacerbatio* ipsis per qualemcunque sollicitam medelam induci potest & solet: & quid cum *internorum* organorum *læsionibus* per vulnerationem commissis suscipiendum erit? etenim decoctorum *vulnerariorum* usus & effectus non raro *æquivocus* est, unde in illa fiduciam & spem collocare velle, interdum *frustraneus* labor erit: nos dicimus quod in ejusmodi casibus *nonnunquam* simpliciter *expectandum* sit, donec benigna & *alacris* natura talem læsionem *reparaverit* & consolidaverit, cum ad illum *reparationis* actum *directe* concurrere haud possit manus & dexteritas *artificis*: imo cum in artis *potestate* non sit, *per se* & ex sua efficacia læsionem talem *resarcire* & *connectere*, dum ne *levisimum* vulnusculum vel optimus & præstantissimus balsamus combinare & restituere possit, ita quid aliud potest, aut quid aliud agere debet, quam *expectare*, & id quidem longe consultius, quam læsionem talem *obruere* & urgere, siquidem demum artifex naturæ *activitatem* expectare debet, donec illa ejusmodi læsionem curaverit & consolidaverit, unde innotuit illa *diversitas*, quod in subjectis *adultis*, enervatis, effectis aut multis morbis defatigatis *ægrius* vulnera coalescant, quod in quibusdam subjectis talis restitutio & coalitio *citius* & promptius in aliis *difficilius* & tardius succedat, quemadmodum jam in vulgus nota est illa observatio *von einer heilsamen und unheilsamen Haut*.

§. XXVI. Paucis adhuc mentionem injiciemus *Symptomatum* in multis mor-

his occurrentium, interdum etiam *arduum* & fonticorum de quibus non raro *soliciti* conspiciuntur artifices, ut nonnunquam hisce *leniendis* & mitigandis *maiores* operam dent, quam ut *radicem* mali aggrediantur atque extirpent; hujus negotii testem producimus vel solam *Febrem*, in qua *æstus*, *capitis dolor*, *inquietudo*, *vigilia*, *virium prostratio*, *appetitus dejectio*, *sitis* &c. quam anxios teneant interdum medicos, experientia medica abunde attestatur, ut de aliis morbis hoc loco nihil dicamus, & licet ejusmodi symptomata in diversis affectibus magis *in sensus* incidant, tamen non consultum esse arbitramur, quo ita *confestim* eorundem cura suscipiatur atque urgeatur, quin potius utile & salutare esse judicamus, quo circa symptomatum tractationem hæc nostra cura per *expectationem* adhibeatur, & animus magis ad *radicem* mali dirigatur, qua *destructa*, reliqua connexa symptomata sua *sponte* cadunt, sed si hæc *superficialiter* deliniuntur & demulcentur, tunc vel *non ita diu* hæc mitigatio durat, vel *remanente* radice alia *fontica* symptomata emergunt, vel eò magis ipsa radix *confirmatur*, & subinde reliquus morbi genius valde *depravatur*: unde & *rationi* consonum & in *experientia* comprobatum esse indicamus, quod *tuto* & *ingenuè* symptomatum tractatio sæpe per *expectationem* succedat: eximium exemplar hujus præsentis considerationis obvenit in *epilepsia symptomatice*, in cujus cura si artifex cum multa *operositate* præcipitanter & assidue quælibet *secreta* auxilia *antepileptica* ordinaverit, nihil sane efficiet, quin interdum eò magis convulsio *augmentetur*: quod si vero in cura motuum epilepticorum expectaverit & *causam* veram removerit, tunc ut plurimum sua *sponte* convulsio illa cessabit: unde interdum tam frustraneus labor est, quando artifices tam *scrupulosè* cum symptomatibus congregiuntur, & quasi optime patienti consultum sit, autumant, quando æstus aut frigus aut dolor &c. *deest*, licet *prima causa* nihil emendata & imminuta adhuc *adsit*: quid quod non raro etiam *reliquo* morbo gravis *turba* infertur, quando adeo *impatiente* symptomata profligantur, & sane in praxi medica satis cognitum est, quomodo morbi exinde magis *augeantur*, quam secure & ingenuè *mitigentur*: ubi denuò inter alia exempla ad *febres* & *motus convulsivos* provocamus, qui posteriores si à *vermibus* vel *Mensium* obstructionibus pendent remediis probatissimis & maximi nominis anticonvulsivis *minime* obtemperant, sed *talibus* auxiliis expectant, quæ vermes *expellunt* & *Menses restitunt*: plura non placet hac vice addere, licet præsens hæc tractatio per multiplices ultiores & notari admodum dignas demonstrationes duci queat: interea hætenus *Speciminis* instar monstravimus, quantæ *dignitatis* & *utilitatis* sit hæc tractatio, quam proinde ad ulteriorem usum *medico-practicum* commendamus, ita tamen ut cum *prudencia*, prout passim monuimus, neque ita *indiscretè*, hæc *expectatio* exerceatur: in qua nostra commendatione itaque nunc acquiescimus & Deo Optimo Maximo humillimas grates persolvimus, quod almo suo auxilio in deducenda hac consideratione adesse voluerit: illum etiam devotè precamur, quo præsentem deductionem gratia sua secundet, & ita dirigat, ut partim in praxi medica multam utilitatem ferat, partim reliquam scientiam & experientiam medicam magis magisque augeat, illustret atque confirmet, cujus perpetuo honori omnia nostra conamina consecramus.